

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ASPEKTY URČOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO U NEZLETILÝCH DĚTÍ

Anna Bártová

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Anna BÁRTOVÁ
Osobní číslo:	R15M0009P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Aspekty určování výživného u nezletilých dětí
Zadávací katedra:	Katedra občanského práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vymezení pojmů
3. Současná právní úprava
4. Vymezení rozsahu a způsobu určování výživného na nezletilé děti
5. Metody určování výživného
6. Cochemský systém
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **30. ledna 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 1. července 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Aspekty určování výživného na nezletilé děti* vypracovala sama a veškeré použité zdroje a literaturu uvedla v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Plzni dne 31. března 2020

.....

Anna Bártová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu této diplomové práce JUDr. Jindřichovi Psutkovi, Ph.D., za jeho odborné, přínosné a užitečné rady a připomínky, kritický pohled na věc a velmi vstřícný přístup. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Lence Mužíkové, LL.M., soudkyni Okresního soudu v Tachově, za cenné zkušenosti a možnost seznámit se s problematikou rozhodování ve věcech nezletilých v praxi.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vymezení základních pojmů.....	3
2.1	Výživné.....	3
2.2	Vyživovací povinnost	4
2.2.1	Vznik	5
2.2.2	Trvání vyživovací povinnosti.....	7
2.2.3	Zánik.....	8
2.2.4	Elasticita	9
2.3	Stav odkázanosti na výživu	10
2.4	Nejlepší zájem dítěte.....	11
2.5	Odůvodněné potřeby dítěte.....	14
2.6	Tvorba úspor	15
2.7	Tezaurace výživného	16
2.8	Životní úroveň	17
3	Právní úprava před nabytím účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.20	
3.1	Zákon o rodině.....	20
4	Současná právní úprava	22
4.1	Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.....	22
4.2	Zákon o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb.	23
5	Aspekty určování výživného na nezletilé děti	25
5.1	Rozsah určování výživného.....	25
5.1.1	Hledisko nezletilého	26
5.1.2	Hledisko povinného.....	29
5.1.3	Rebus sic stantibus	33
5.1.4	Finanční rozvaha pro určování rozsahu výživného.....	37
5.2	Způsoby (metody) určování výživného	42
5.2.1	Metoda volného hodnocení soudu.....	42
5.2.2	Metoda objektivizace	43
5.2.3	Tabulková metoda	44
5.2.4	Pevná částka	46
5.2.5	Podílová metoda.....	48
5.3	Dílčí závěr.....	48
6	Porovnání české právní úpravy s jinými státy	50

6.1	Německo	50
6.2	Rakousko	51
6.3	Slovensko.....	53
6.4	Švýcarsko.....	54
7	Do budoucna	56
7.1	Minimální částka stanovení výživného	56
7.2	Ohlašovací povinnost.....	56
7.3	Pravidelné zahajování řízení ex offa	57
7.4	Dílčí závěr.....	58
8	Cochemský systém a jeho přínos pro určování výživného	60
9	Závěr	62
10	Cizojazyčné resumé.....	65
11	Seznam použité literatury a jiných pramenů	66
12	Přílohy	71

Seznam obrázků

Obrázek 1 Tabulka ukazující zjištěné hodnoty	40
Obrázek 2 Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti	46
Obrázek 3 Düsseldorfské tabulky pro rok 2020	51
Obrázek 4 Doporučená výše výživného dle odhadnuté výše nákladů spojených s výchovou dítěte	54

Seznam zkratk

OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „občanský zákoník“)
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
OS	okresní soud
ÚS	Ústavní soud
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
ČSÚ	Český statistický úřad
sp. zn.	spisová značka
č. j.	číslo jednací
aj.	a jiné
apod.	a podobně
tzn.	to znamená

1 Úvod

Každý je dítětem svých rodičů – každý se setkal s rodinným právem. Ať již při uzavření manželství, narození dítěte, rozvodu manželství, adopci či pěstounství, není možné se tomuto právního odvětví během života vyhnout.

Toto téma jsem si vybrala z důvodu mé praxe u Okresního soudu v Tachově, konkrétně na opatrovnickém úseku, a z tohoto důvodu budu popisovanou teorii množně doplňovat praxí – rozsudky soudu prvního stupně. Od počátku mě problematika výživného a vyživovací povinnosti zaujala, nehledně na aktuálnost tématu. V nynější době se více než polovina¹ uzavřených manželství rozvádí, rodiče dětí se rozcházejí, a přestože je zaznamenán pokles těchto čísel, stále se jedná o velké množství párů, které podávají návrhy na úpravu péče a výživy k soudům.

Cílem práce je analyzovat nynější hmotně právní stav problematiky výživného a vyživovací povinnosti, nabídnout řešení do budoucna a ukázat, že rozhodnutí soudů jsou různorodá, vzhledem k obtížnosti posouzení všech parametrů, které soudce k vydání rozhodnutí potřebuje znát. Hypotézou se pak v návaznosti na určený cíl stávají otázky, zda-li jsou soudní rozhodnutí v souladu s tím, jak by mělo být rozhodováno, jestli mají soudy možnost se od právní úpravy odchýlit, zda je současná právní úprava dostačující a nebylo-li by vhodné její doplnění či úprava, jestli by se mělo výživné zvyšovat spolu s věkem dítěte a tím související zahajování řízení o zvýšení výživného ex offio a v neposlední řadě, zda-li by mělo být pro stanovení výživného použito závazných tabulek či výpočtů. Dále je na místě otázka, jestli rozsah výživného je pro soudy snadno určitelný či zda-li právní úprava obsahuje problematická místa, se kterými se právě soudy musí před stanovením dávky výživného vypořádat. Z počátku diplomové práce se budu věnovat pojmosloví, jelikož je nezbytné uvést, čím se budu v průběhu zabírat a co je důležité vědět k porozumění tématu. Další kapitolu budu věnovat právní úpravě před nabytím zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který je zdrojem právní úpravy rodinného práva. Například zmíním zákon o rodině, jehož velká novela z roku 1998 ovlivnila i stav rodinného práva, jak ho známe dnes. Z historie se další kapitolou vrátíme zpět k platné právní úpravě, kde bude zmíněno, jak rodinné právo vypadá dnes, jak funguje

¹*Sňatky a rozvody* [online]. Český statistický úřad. Publikováno dne 25. 6. 2019. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>>.

a jaká jsou jeho úskalí. Po této stručné vsuvce vývoje rodinného práva se přesuneme k rozsahu určování výživného a k metodám, jaké jsou dnes nejen v České republice k dispozici, jak soudy rozhodují, jestli existuje „manuál na rozhodování“ a další. Česká právní úprava bude v další kapitole porovnána se zahraniční, konkrétně s Rakouskou, Německou a Slovenskou. Navrhnou i možné změny do budoucna, zaobírat se budu především nejnižší danou částkou výživného. Závěrem představím trend cochemského systému, který pronikl do České republiky z Německa. Zmíním, jak tento systém funguje, jaké (nejen) soudy se rozhodly zkusit jeho ideje vsunout do svého fungování a jak může ovlivnit a ovlivňuje určování výživného, jeho klady a zápory.

2 Vymezení základních pojmů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také „OZ“), rodinnému právu věnuje druhou část, konkrétně pak ustanovení § 655 až ust. § 975. Aby mohla být následně rozvinuta témata, která jsou hlavními body této práce, je nutné vymezit několik základních pojmů, které budou zmíněny v průběhu práce ve velké míře.

2.1 Výživné

Pojem výživné občanský zákoník, jako hlavní pramen rodinného práva, výslovně nedefinuje. Stručně řečeno lze zmínit, že se jedná o „nárok na splnění vyživovací povinnosti.“² Jak uvádí odborná literatura, „Výživným v širším smyslu je chápáno označení celého institutu rodinného práva, tedy označení pro souhrn práv a povinností, která vyplývají z řady ustanovení právních předpisů, přičemž součástí tohoto právního vztahu je jak vyživovací povinnost, kterou má osoba, jež má hradit úhradu osobních potřeb, tak korespondující nárok (právo) na výživné, jež má osoba oprávněná. Výživným v užším smyslu je pak samotné plnění na základě tohoto právního vztahu.“³ Je vhodné dále uvést, že definice tohoto pojmu rozhodně nepatří mezi jednotné a není tak překvapující, že ho většina autorů vnímá odlišně a definují ho rozdílně. Jeden z parametrů, v čem se názory shodují, je plnění a zabezpečování potřeb jednoho subjektu druhému. Právě v subjektech se následně definice liší – ve starší literatuře (vydané před nabytím účinnosti OZ) nalezneme subjekty rodinně-právního vztahu⁴, subjekty mající k sobě příbuzenský nebo jiný rodinný vztah⁵, a v neposlední řadě plnění, které je dané rozhodnutím (případně dohodou) vydaným (uzavřenou) dle zákona a jím určených pravidel.⁶ V neposlední řadě se lze setkat i se stanoviskem, že se jedná o „zabezpečování a úhradu osobních potřeb oprávněných fyzických osob, nejenom tedy zabezpečení výživy ve vlastním slova smyslu, ale i uspokojení ostatních hmotných a kulturních potřeb oprávněného

² Analýza aktuálních otázek výživného [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné z: <<https://www.komora.cz/legislation/2717-analyza-aktualnich-otazek-vyzivneho-17-3-2017/>>

³ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 24-25.

⁴ KRÁLÍČKOVÁ Z., HRUŠÁKOVÁ M., WESTPHALOVÁ L. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck., 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. Str. 166.

⁵ NOVÁ H., TĚŽKÁ O. *Vyživovací povinnost*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 1995. ISBN 80-85647-84-2. Str. 6.

⁶ RADVANOVÁ S., ZUKLÍNOVÁ M. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2. Str. 166.

*subjektu v rozsahu, který je dán odlišně podle jednotlivých druhů vyživovací povinnosti.*⁷

Předmětem výživného tedy je, jak z výše uvedeného vyplývá, zajišťování jak hmotných, tak i nehmotných potřeb, a to jak u stanovení výživného na nezletilé, tak i v jiných případech. Zpravidla nejde pouze o zabezpečení stravy, nýbrž také oblečení, hraček, kulturních a jiných akcí, hrazení péče, zajištění rozvoje tělesného, rozumového i duševního stavu, aj.

2.2 Vyživovací povinnost

Jak je zmíněno výše, vyživovací povinnost je zakomponována do pojmu výživného v širším významu pojetí tohoto institutu. Vyživovací povinnost je upravena ust. § 910 a násl. OZ. Jedná se o část druhou, oddíl třetí a pododdíl čtvrtý OZ, pojmenovaný jako „Vyživovací povinnost“. Tu samo o sobě zakládá ust. § 910 odst. 1 OZ když předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. Odstavec druhý navazuje tvrzením, že vyživovací povinnost rodičů⁸ vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti. Vzdálenější příbuzní, jak říká třetí odstavec téhož ustanovení, mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní. Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků (ust. § 910 odst. 4 OZ).

Obsahem tohoto vztahu jsou pak nejen povinnosti, ale i práva subjektů, tedy povinnost vyživovat a poskytnout dávky plnění osobou povinnou⁹, na druhé straně právo na plnění výživného osobou oprávněnou. Samotné plnění dávek výživného je pak předmětem vyživovací povinnosti.¹⁰

Subjekty jsou odvislé od typu vyživovací povinnosti. Ve vztahu vyživovací povinnosti rodičů k dětem je povinným rodič a oprávněným dítě. Může nastat situace, kdy rodiče nejsou schopni, byť jen částečně, plnit svou vyživovací povinnost, čímž vzniká povinnost nová, a to mezi ostatními příbuznými jako

⁷ HENDRYCH D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 26.

⁸ ŠÍNOVÁ, R. WESTPHALOVÁ, L. KRÁLÍČKOVÁ, Z. a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7502-179-3. Str. 65.: „Rodičem dítěte je nutné rozumět matku a otce, kteří jsou jako rodiče zapsáni v matrice, bez ohledu na to, na základě které domněnky bylo otcovství určeno a bez ohledu na skutečnost, zda jsou skutečně biologickými či sociálními rodiči dítěte.“

⁹ Tamtéž. Str. 65.: „To, co lze charakterizovat jako právo rodiče, je současně ve většině případů i jeho povinností.“

¹⁰ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 27.

povinnými a dítětem jako oprávněným.¹¹ Občanský zákoník dále uvádí i vyživovací povinnost dětí vůči rodičům (§ 915 odst. 2 OZ), mezi manželi (§ 687 OZ), mezi rozvedenými manželi (§ 760 - 763 OZ) a vyživovací povinnost a úhradu některých nákladů neprovdané matce a těhotné ženě (§ 920 OZ). Občanský zákoník však není jediný zákon upravující vyživovací povinnost, v zákoně o registrovaném partnerství nalezneme vyživovací povinnost mezi registrovanými partnery a mezi bývalými registrovanými partnery.

2.2.1 Vznik

Vyživovací povinnost rodičů k dětem, a totožně s ní také nárok na výživné, vzniká ze zákona, pokud dojde ke splnění zákonem stanovených podmínek. V odborné literatuře se lze setkat s různými pojetími těchto podmínek či předpokladů, za nichž vyživovací vztah vzniká - ať již jsou konkrétně vyjmenované (existence statusového či obdobného poměru, stav odkázanosti na výživu a schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného, soulad s dobrými mravy a zákaz zneužití práva na výživné)¹², či subsumované pod širší pojem (tzv. podmínky vzniku pozitivní a negativní)¹³. Obsahově jsou totožné.

Pro přehlednost budou následující kapitoly věnovány zmíněným pozitivním a negativním podmínkám.

2.2.1.1 Pozitivní podmínky

Aby mohla vyživovací povinnost vzniknout, je nezbytný zákonem daný rodinněprávní poměr, mezi kterými tato povinnost vzniká, a stav odkázanosti na výživu. Musí tedy existovat subjekt povinný a oprávněný, kteří jsou ve vzájemném vztahu s tím, že jeden (oprávněný) je odkázán na plnění druhého (povinného).

Vznik vyživovací povinnosti k dítěti vzniká matce narozením, otcí pak uplatněním některé z domněnek pro určení otcovství. Je zajímavé, že se občanský zákoník nezabývá otázkou výživného k ještě nenarozenému dítěti, když právě nasciturus může být subjektem jiných právních vztahů.¹⁴ V případě

¹¹ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 74.

¹² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 257-258.

¹³ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 30.

¹⁴ Tamtéž. Str. 31.

osvojení tyto rodinněprávní poměry vznikají rodiči/oběma novým rodičům dnem nabytí právní moci rozsudku o osvojení.¹⁵

Za stav odkázanosti dítěte na výživu lze považovat stav, kdy se dítě není schopno samo žít. Nejintenzivnější stav odkázanosti dítěte (zejména na matku) je v jeho prvních měsících. Neschopnost zajistit a zabezpečit si vlastní potřeby je předpokladem odkázanosti, přičemž tyto potřeby by měly být přímo úměrné výši výživného. Tento parametr je stejně důležitý jak pro vznik, tak pro zánik vyživovací povinnosti, kdy v momentě, kdy je dítě schopno si své potřeby zabezpečit (typickým příkladem je nástup do zaměstnání) vyživovací povinnost rodičů zaniká.

Stav odkázanosti na výživu je v případě nezletilého dítěte automaticky presumován – pokud se neprokáže opak, je dítě (jako subjekt oprávněný) odkázán na subjekt povinný. Tento stav bude trvat nejméně do ukončení základní školní docházky dítěte.¹⁶

Dalším předpokladem, tentokrát na straně povinného, je existence jeho schopností, možností a majetkových poměrů.¹⁷ Tyto kritéria jsou pak i jedny z výchozích pro vymezení výše výživného (viz kapitola Aspekty určování výživného na nezletilé děti).

2.2.1.2 Negativní podmínka

Zatímco v případě pozitivní podmínky musí být splněny dvě kritéria (rodinněprávní vztah a stav odkázanosti na výživu), za negativní podmínku určujeme pouze jedno – soulad s dobrými mravy. Občanský zákoník v ust. § 2 odst. 3 říká, že výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění. Pokud nastane situace, za které by plnění vyživovací povinnosti bylo v rozporu s dobrými mravy, tato povinnost by zanikla okamžikem, ve kterém se do tohoto rozporu dostala. Pojem dobré mravy přitom není definován, je pojmem neurčitým. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp.zn. 33 Cdo 1843/2008 definoval dobré mravy následovně: *„Dobrymi mravy spolecnosti je nutno chápat souhrn určitých etických a kulturních obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními*

¹⁵ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 31 – 32.

¹⁶ Tamtéž. Str. 32-33.

¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 257.

*normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu. Při hodnocení musí být brán zřetel na konkrétní individualizovaný případ a nezáleží tolik na subjektivním názoru jednotlivce, jako na hodnocení společenském, objektivizovaném.*¹⁸

Jak z výše uvedeného vyplývá, záleží na konkrétním případě a případném posouzení soudu, co konkrétně bude obsahem tohoto pojmu, a zda-li bude či nebude nad dobrými mravy převládat blaho oprávněného a nejlepší zájem dítěte.

2.2.2 Trvání vyživovací povinnosti

Čas, po který trvá vyživovací povinnost je dán časem, po který jsou splněny podmínky vzniku, tedy doba, po kterou trvá stav odkázanosti dítěte na výživu rodiči. Jinak řečeno, vyživovací povinnost trvá, dokud si dítě není schopno samo uspokojit své bytové, hmotné a kulturní potřeby. Není zde ani limitace věkem dítěte. Nezáleží, jestli nabylo zletilosti či nikoli, a rozhodující není ani dosažení šestadvaceti let věku.¹⁹

Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 6. května 1967 sp.zn. 5 Cz 19/67²⁰ bylo řečeno, že *„Schopnost dítěte k tomu, aby se živilo samo, není odvislá od dosažení určité věkové hranice; není tedy důvodu k tomu, aby bylo plnění vyživovací povinnosti rodiče k dítěti omezováno předem dosažením určité věkové hranice dítětem (např. nabytím zletilosti).“*

Lze presumovat, že nezletilé dítě se nachází ve stavu odkázanosti na výživu svými rodiči. Není však vyloučeno, aby bylo na rodiče odkázáno i dítě zletilé, typicky pak student vysoké školy či dítě jinak se připravující na budoucí povolání. Právě stav odkázanosti na výživu je jedním z více kritérií, které svědčí právu na výživné. Dalším z možných kritérií jsou i možnosti, schopnosti a majetkové poměry rodičů, přičemž (nikoli však pouze) se z těchto údajů odvíjí i životní úroveň dítěte a jeho odůvodněné potřeby.

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008, sp.zn. 33 Cdo 1843/2008.

¹⁹ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 35.

²⁰ Uveřejněno jako Č. 100/1967 sb. rozh.

Pochopitelně je nutné dále zkoumat, zda-li je vyživovací povinnost stále v souladu s dobrými mravy a tedy jestli je stále naplněna i negativní podmínka vzniku této povinnosti.

2.2.3 Zánik

Pokud nastane situace, kdy není naplněna alespoň jedna podmínka vzniku vyživovací povinnosti, tato povinnost (a právo na straně oprávněného) zaniká. Nejvyšší soud ČR uvedl, že tento vztah může zaniknout relativně či absolutně.²¹

Relativní zánik vyživovací povinnosti nastává nejčastěji v momentě, kdy je dítě schopno se samo živit.

Okresní soud v Tachově rozhodl rozsudkem ze dne 8. 7. 2016 č.j. 13 P 66/2000-119 tak, že zrušil vyživovací povinnost otce k nezletilému z důvodu, že nezletilý nastoupil do zaměstnání. Soud zhodnotil, že došlo ke změně poměrů, když nezletilý ukončil přípravu na budoucí povolání a je schopen se sám živit.

Relativita zániku souvisí s níže zmíněnou elasticitou, tj. znovuoobením vyživovacího vztahu. Pokud dítě není přijato na vysokou školu, obvykle se je schopno rok, po který čeká na další možnost nastoupit ke studiu, samo si obstarávat výživu, čímž vyživovací povinnost rodičů zaniká. S nástupem na vysokou školu však dochází k opětovnému stanovení výživného, jelikož se dítě začalo připravovat na své budoucí povolání a příležitostná brigáda nemůže být brána jako plnohodnotný výdělek. Je nutné zohlednit i další skutečnosti, například pokud se „dítě“ rozhodne pro návrat do školních lavic ve třiceti letech, jen těžko soud rozhodne o vyživovací povinnosti. *„Relativně vyživovací závazek mezi rodiči a dětmi zaniká nabytím schopnosti dítěte samo se živit, ztrátou schopnosti rodiče poskytovat výživné, nebo nesouladem poskytování výživného s dobrými mravy.“*²²

Absolutní zánik vyživovací povinnosti značí úplné ukončení vztahu plnění bez možnosti opětovného nastolení. Typickým příkladem je smrt povinného (rodiče) či oprávněného (dítěte). Další z možností je nabytí právní moci rozsudku o osvojení dítěte, jelikož mu tímto momentem vznikají nové vztahy, čímž i vyživovací povinnost přechází na novou rodinu dítěte. Neposledním příkladem je nabytí právní moci rozsudku o popření otcovství, kdy právní poměr, který ze zákona vznikl mezi dítětem a otcem, zaniká. Je možné, že za otce bude určena jiná osoba (rozsudkem o určení otcovství), které naopak plnou mocí rozsudku vyživovací povinnost vzniká. Na tuto nově vzniklou vyživovací povinnost však

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2016, sp.zn. 21 Cdo 3890/2015.

²² Tamtéž.

neplatí všechna ustanovení týkající se výživného, a tak zde kupříkladu není možné stanovit výživné za tři roky zpětně, jelikož vyživovací povinnost počíná dnem nabytí právní moci rozsudku o určení otcovství. Také v případě, kdy dítě uzavře manželství, vyživovací povinnost rodičů či předků vůči dítěti zaniká²³.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 22. 4. 2004 sp.zn. 30 Cdo 2128/2003 uvedl, že „*Vyživovací povinnost a tomu odpovídající právo na výživné obecně může vzniknout jen osobám, které jsou navzájem v určitém vztahu. Je právem majetkovým, se zřetelem k již uvedené vazbě osoby oprávněné a povinné výživou je však osobním právem, které ve smyslu ust. § 579 odst. 1 obč. zák. zaniká smrtí oprávněného i smrtí povinného (§ 104 zák. o rodině). Smrt osoby oprávněné ani povinné výživou však nemá vliv na dávky výživného splatné ku dni smrti. Mohou být předmětem dědictví, neboť jako dluh či pohledávka přecházejí na právní nástupce zemřelého.*“

Jak je výše zmíněno, v případě úmrtí rodičů nezletilého přejde vyživovací povinnost na předky dítěte a lze tak říci, že jedna vyživovací povinnost zaniká (mezi rodičem a dítětem) a druhá na ní plynule navazuje (mezi předky a dítětem). Nemusí se však jednat výlučně o smrt povinného rodiče/obou rodičů – stejná situace nastane, pokud rodiče postihne vážná choroba, pro kterou nejsou schopni výživu dítěte dostatečně zajistit, či pokud nastanou i jiné objektivní skutečnosti bránící tomuto plnění.

2.2.4 Elasticita

Nejsou-li naplněny podmínky vzniku vyživovací povinnosti, které jsou zmíněna výše, tato povinnost zaniká. Může však nastat situace, kdy budou podmínky znovu naplněny a vyživovací vztah se tak obnoví – hovoří se o tzv. elasticitě, tedy situaci znovuoobnovení vztahu na výživu mezi povinným a oprávněným. Z logiky věci vyplývá, že toto obnovení není možné, pokud vyživovací povinnost zanikla absolutně, tj. smrtí povinného, popřením otcovství, nezrušitelným osvojením a jakýmkoli jiným zánikem rodinněprávního vztahu. Znovuoobnovení vztahu nelze uskutečnit v případě, kdy není splněna byť jen jedna pozitivní podmínka vzniku či pokud by obnova narušila dobré mravy.

Naopak lze znovu vztah obnovit v případě, kdy dítě započne svá studia (pokud byla vyživovací povinnost dříve přerušena například z důvodu, že dítě

²³ V případě manželství nezletilého je nutné povolení soudu, který mimo jiné zkoumá, zda-li má nastávající manžel možnosti a schopnosti dítě dostatečně zajistit.

nastoupilo do zaměstnání), utrpělo vážný úraz, který mu nedovoluje zajistit si výdělek, apod.²⁴

Účinnost původního rozsudku ohledně výživného se nicméně znovu neobnovuje, je tedy nutné podat nový návrh na určení výživného, pokud soud řízení ne zahájí z moci úřední.

2.3 Stav odkázanosti na výživu

Jak je zmíněno výše, stav odkázanosti na výživu, neboli neschopnost na straně oprávněného se samostatně živit a zabezpečit své vlastní potřeby, je jedním z parametrů nutných ke vzniku a trvání práva na výživné a vyživovací povinnosti.

*„(...) základním předpokladem pro vznik a trvání vyživovací povinnosti je zásadně stav odkázanosti na výživu na straně oprávněného, tedy neschopnost samostatně uspokojovat všechny své potřeby, ať už vlastní prací či ze svého majetku a z dávek z pojistných systémů, např. starobního důchodu či peněžité pomoci v mateřství, i nepojistných systémů, např. dávek státní sociální podpory (...)“.*²⁵

Ze vztahu odkázanosti na výživu existují výjimky. Jsou jimi situace, kdy tento stav není při určování výše výživného zohledněn a není ani podmínkou pro vznik a trvání vyživovací povinnosti. V první řadě se jedná o právu na výživné mezi manželi a mezi rozvedenými manželi. Občanský zákoník totiž v ust. § 697 odst. 1 stanoví, že manželé navzájem mají takovou vyživovací povinnost, která jim oběma zajišťují zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Z této věty vyplývá, že namísto odkázanosti na výživu bude zkoumána nestejná životní úroveň.

Další výjimkou je právo na výživné neprovdané matky a těhotné ženy. Zde bude klíčová kompenzace její majetkové sféry s ohledem na možné nižší příjmy a ochrana před problémy, do kterých se může vlivem těhotenství, porodu a péči o novorozence dostat.

U nezletilých dětí se stav odkázanosti na výživu automaticky předpokládá. Zákon dokonce pojímá myšlenku stejné životní úrovně jako rodičů, což dokonce upřednostňuje před tím, co dítě skutečně „v základu“ potřebuje. Konkrétně

²⁴ SVOBODA, K. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rektifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. Str. 127.

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTHALOVÁ, L. a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655- 975)*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. § 911

se jedná o ust. § 915 odst. 1 OZ. Ust. § 912 OZ dále uvádí situaci, kdy má dítě vlastní majetek či dokonce příjem z výdělečné činnosti, nicméně pokud ani tento příjem nestačí k výživě, nemá existence vlastnictví majetku vliv na stav odkázanosti na výživu ani na vztah oprávněného a povinného, pokud nepřináší zisk.²⁶

Pokud se nezletilé i zletilé dítě soustavně připravuje na budoucí povolání a pouze příležitostně praktikuje výdělečnou činnost, nemá možnost veškeré své potřeby plně uspokojit, stav odkázanosti na výživu stále trvá a ani zde se na vztahu plnění vyživovací povinnosti nic nezmění.

2.4 Nejlepší zájem dítěte

Definice (nejlepšího)²⁷ zájmu dítěte je proměnlivá v čase, pokud opomineme fakt, že tento pojem patří mezi tzv. neurčité právní pojmy²⁸, tedy pojmy dotvářené interpretací dle jednotlivých případů. Ústavní soud ve svém nálezu I. ÚS 1506/13 uvedl, že rodinné právo v současnosti stojí na principu nejlepšího zájmu dítěte, ačkoli v žádném předpisu nenajdeme jeho význam. Odkázal přitom na komentář Výboru OSN pro práva dítěte, který uvádí, že by měl být definován individuálně dle konkrétního případu a situace, ve které se nezletilí nachází, a to se zaměřením na jeho potřeby a osobní poměry.²⁹

Postupný vývoj postavení dítěte ve společnosti je na první pohled patrný. Například z obecného občanského zákoníku, zákon č. 946/1811 Sb., je patrné, že nad dítětem visela otcovská moc, díky (kvůli) které mohl otec dítěte rozhodovat o jeho budoucím povolání, jmění aj. Matce žádné podobné právo nepřislušelo.³⁰

V nynější době ekvivalent otcovské moci v zákonech nenalezneme. Oba rodiče mají k dítěti rodičovskou odpovědnost shodně, tedy mimo jiné povinnost se o dítě starat, rozvíjet jeho tělesné, mravní, citové i rozumové vlastnosti

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTHALOVÁ, L. a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655- 975)*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. § 912

²⁷ Úmluva o právech dítěte v čl. 3 odst. 1 užívá pojmu „zájem dítěte“. Zpočátku je tento pojem užíván i v rozhodnutích Ústavního soudu. S přijetím dalších smluv a vývojem pojmu se postupně přešlo na užívání pojmu „nejlepší zájem dítěte“, který je obsahově totožný, přesto však lépe vyjadřující důležitost tohoto institutu.

²⁸ RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7. Str. 32.

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014, sp.zn. I. ÚS 1506/13.

³⁰ BUREŠOVÁ, K., *Nejlepší zájem dítěte jako hodnota v právu a morálce*. In: Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0762-0. Str. 6.

a dovednosti. Mají povinnost nezletilého chránit, právo se s ním stýkat, zastupovat ho a spravovat jeho jmění. I přes rovné postavení otce a matky v rodině si mnoho rodin utváří vlastní morální normy, na základě kterých se může jevit moc a vliv jednoho rodiče jako výraznější než moc a vliv rodiče druhého. Toto se promítá i do nejlepšího zájmu dítěte.³¹

Většina smluv, ne-li všechny, kterými je Česká republika vázána a jejichž obsahem jsou práva dětí, uvádí pojem „nejlepší zájem dítěte“. Obecně je možné říci, že význam pojmu zahrnuje právo dítěte na svůj rozvoj a vývoj v rodinném prostředí, které je harmonické, laskavé a spokojené. Toto prostředí je stále bráno jako přednostní pro vývoj nezletilého. Pokud z jakéhokoli důvodu nemůže být ideální rodinné prostředí dodrženo, pak je nejlepší zájem dítěte být v péči rodiče, který uznává druhého jako dobrého a akceptuje a zohledňuje jeho důležitost v životě dítěte.³²

Jako hmotné subjektivní právo vnímá zájem dítěte Ústavní soud ČR. Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011 definuje nejlepší zájem dítěte jako podmínky, které se dají považovat za nezbytné ke zdravému duševnímu, mravnímu, tělesnému, duchovnímu a sociálnímu vývoji, neopomínáje plnohodnotné dětství, přičemž potenciál dítěte má být v rámci rodiny plně vyvinut.

Úmluva o právech dítěte jeho zájem zmiňuje v čl. 3 odst. 1, když uvádí, že právě zájem dítěte je nutné postavit na přední příčku při jakékoli činnosti dětí se týkající, a nezáleží na tom, zda-li jí vykonávají veřejná či soukromá zařízení, nebo správní či zákonodárné orgány. V následujícím odstavci pak uvádí povinnost států zajistit dítěti ochranu a péči nezbytnou pro jeho blaho i blaho rodičů, zákonných zástupců aj. V čl. 18 označuje právě rodiče jako ty, kteří mají za výchovu a vývoj nezletilého prvotní odpovědnost, přičemž jako základní atribut musí brát jeho zájem.

Jak uvedl Ústavní soud ve svém nálezu sp.zn. I. ÚS 3226/16 ze dne 29. 6. 2017, nejlepší zájem dítěte musí být brán v potaz kdykoli, když se o dítěti rozhoduje. Dále zmínil několik ze svých předchozích nálezů, ve kterých zdůraznil nutnost a potřebu zohlednění právě nejlepšího zájmu dítěte, například nálezy Pl. ÚS 23/02, Pl. ÚS 15/09, I. ÚS 1506/13. Z uvedených spisových značek

³¹ BUREŠOVÁ, K., *Nejlepší zájem dítěte jako hodnota v právu a morálce*. In: Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0762-0. Str. 6.

³² Nález I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005.

je patrné, že se i Ústavní soud touto problematikou zabývá dlouhá léta. Jak je ve zmíněném nálezu dále uvedeno, ani Evropskému soudu pro lidská práva není problematika nejlepšího zájmu dítěte lhostejná, jak potvrzuje například jeho rozsudek č. 77818/12³³, kdy v bodě 56. uvádí: „*Nepochybně úvaha o tom, co je v nejlepším zájmu dítěte, má zásadní význam (...) V současné době je široká shoda – a to i v mezinárodním právu – že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí, musí být jejich nejlepší zájem prvořadý (...)*“. Podle Ústavního soudu z uvedených rozsudcích Evropského soudu pro lidská práva „*jasně vyplývá, že v případě soudního rozhodování o dětech nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě.*“³⁴

Pokud se vrátíme k interpretaci Ústavního soudu, je možné pozorovat vývoj v jeho nálezech týkajících se principu zájmu dítěte, přičemž právě o zájmu dítěte rozhodoval povětšinou ve spojitosti s problematikou péče o dítě (nikoli tedy primárně ve spojitosti s určováním výživného). V prvotních rozhodnutích byl Ústavní soud poněkud zdrženlivější, což se zcela mění v posledních letech, kdy se tato problematika dostává do popředí. Velkou roli hraje stále více se rozvádějících párů, které kladou zájmy své nad zájem dítěte, přičemž Ústavní soud již několikrát rozhodl, že vztahy mezi oddělenými rodiči nelze nadřadit nad dítě a jeho zájmy.³⁵ Nezapomíná, že úplná celistvá rodina by měla být hlavním pilířem pro zdárný vývoj nezletilého tak, jak je popsáno výše, přičemž na výchově a péči by se měli angažovat oba rodiče.³⁶ Nesmí být opominut čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle něhož mají všichni – a tedy i dítě právo na nerušený rodinný život. Je povinností rodičů toto

³³Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 2. 2015, sp.zn. 77818/12, ve věci *Penchevi vs Bulharsko*.

³⁴Nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp.zn. I. ÚS 3226/16, bod 27.

³⁵Například nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 363/03. V tomto nálezu je uvedeno následující: „*není možné nadřazovat modely fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Tyto modely, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihnout situaci každého jednotlivého nezletilého dítěte. Je proto věcí obecných soudů, aby při zohledňování všech konkrétních okolností daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy nebo správními orgány, rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Na tom nemůže nic měnit ani to, že se rodiče nejsou schopni na takovémto uspořádání sami dohodnout. To je dáno především tím, že dítě samo je bytostí jedinečnou, nadanou nezadatelnými, nezczitelnými, nepromlčitelnými a nezrušitelnými základními právy a svobodami, a tedy bytostí, které by se mělo dostat při jejím vývinu toho nejlepšího, totiž toho, aby uvedené atributy nezůstaly prázdnými slovy.*“

³⁶Například nálezy II. ÚS 586/06 ze dne 20. 2. 2007.

zajistit v nejvyšší možné míře. Za *ultima ratio* je soudem považována ústavní péče, kterou vnímá jako zásah do osobní svobody dítěte.³⁷

V nálezu pléna ÚS sp.zn. 31/96, v případě týkajícího se útěku nezletilého z ústavní výchovy, vyslovil soud zásadu, že zájem dítěte stojí nad ostatními zájmy. O více než deset let později, v nálezu Pl. ÚS 15/09 pojal postavení zájmu dítěte jako privilegované, nikoli však absolutní, a je tedy nutné veškeré kolidující zájmy vyvážit, což vyplynulo i z dřívějšího nálezu Ústavního soudu II. ÚS 568/06, když se při zohlednění zájmu dítěte nesmí opomíjet práva rodiče či zákonného zástupce, jak uvádí Úmluva o právech dítěte v čl. 3 odst. 1 a 2.

2.5 Odůvodněné potřeby dítěte

Odůvodněným potřebám dítěte předchází stav odkázanosti na výživu, o kterém je pojednáno výše. Míra potřeb, které dítě potřebuje, se odvíjí od několika kritérií, především od věku dítěte, jeho zdravotního stavu, fyzické a duševní vyspělosti, způsobu přípravy na budoucí povolání, jeho zájmů, zda-li žije v úplné rodině, zda pobírá dávky či příspěvky apod.

Odůvodněné potřeby dítěte se nicméně odvíjí od možností a schopností rodičů. Pokud totiž rodiče nedosahují takového výdělku, aby pokryli širší míru potřeb dítěte, musí se i dítě spokojit s pokrytím potřeb základních. Pakliže budou schopnosti a možnosti rodičů širšího rozměru, budou i odůvodněné potřeby dítěte sloužit jeho plnému všestrannému rozvoji v daleko otevřenějším prostoru možností. Tyto potřeby již nejsou nezbytné, ale možné.

Potřeby dítěte jsou obvyklé, tedy ty, které jsou pravidelné, očekávané a může se s nimi počítat i dlouho dopředu. Mimořádné potřeby jsou nárazové, nahodilé. Může se jednat o lyžařský výcvik, letní tábor či koupě jízdního kola. Tyto mimořádné záležitosti nesplňují účel výživného, které má pokrýt běžné potřeby dítěte, a jako takové jsou spíše předmětem dohody rodičů, jak se dohodnou na úhradě nepředvídatelných potřeb, případně může rozhodnout na návrh soud. Pokud by se nicméně jednalo o situaci, která by předvíдалa dlouhodobé zvýšení nákladů na úhradu potřeb dítěte, například po vážné operaci, jedná se o takovou změnu poměrů, která zakládá možnost podat návrh na zvýšení výživného.

V rozsudku OS v Tachově č. j. 13 P 25/2011-73 rozhodl soud o výživném v částce 3 500 Kč měsíčně pro nezletilého ve věku třinácti let, který byl

³⁷ Například nálezy Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 1945/08 ze dne 2. 4. 2009.

diagnostikován na ADHD a jako jeho odůvodněné potřeby byly kvalifikovány různé kroužky a aktivity, dále nosí brýle, užívá léky. Otec měl čistý příjem ve výši 30 000 Kč měsíčně, avšak byl v insolventi. Soud v odůvodnění rozsudku uvedl, že souhlasil s dohodou rodičů v této výši výživného pouze proto, že je otec v insolventi a oba rodiče tuto dohodu schválili, nicméně poukázal také na to, že se za této situace jedná o naprosto minimální výživné, které však ještě odpovídá podmínkám daným zákonem, konkrétně pak ust. § 913 odst. 1 OZ, tedy odůvodněným potřebám dítěte.

Zajímavá situace nastává, pokud nezletilé dítě vlastní majetek, ze kterého dosahuje určitého zisku. V tomto případě, jak je zmíněno v kapitole pojednávající o odkázanosti na výživu, je možné, aby si dítě z vlastních příjmů zajistilo úhradu potřeb a povinnému tak může vyživovací povinnost zaniknout. Pokud dítě tohoto zisku nedosahuje a nemůže své potřeby pokrýt, není tento majetek pro zánik vyživovací povinnosti povinného relevantní.

2.6 Tvorba úspor

Institut tvorby úspor, který se poprvé v právním řádu objevil až v zákoně o rodině, je nyní pevně zakotven v ust. § 917 OZ. Zákon výslovně uvádí, že je možné tvořit z dávky výživného úspory i pokud je povinným jiný předek dítěte, než rodič. Soud tedy může předku dítěte uložit tvorbu úspor, avšak zákon uvádí, že se jedná o dítě nezletilé, které doposud nenabylo plné svéprávnosti. Tvorbu úspor musí zároveň připouštět možnosti povinného a v takovém případě se i úspory stávají odůvodněnou potřebou dítěte. Okamžikem vyplacení spadá dávka výživného do vlastnictví dítěte. Možnost tvorby úspor zároveň odnímá institutu výživného spotřební charakter.³⁸ Pro tvorbu úspor musí být, jak z uvedeného vyplývá, kumulativně splněny podmínky existence rodinného vztahu mezi povinným a oprávněným, a zároveň to majetkové poměry povinného musí připouštět.³⁹

Druhá z uvedených podmínek je přitom důležitá s ohledem na ust. § 915 odst. 1 OZ, když životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů, což předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Pokud majetková

³⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. Str. 255.

³⁹ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 56

situace rodiči nebo předku neumožňuje tvorbu úspor, nelze ji stanovit, ačkoli je v případě určení považována za odůvodněnou potřebu dítěte.

Nálezem Ústavního soudu IV. ÚS 650/15 soud projednával případ určení výživného, kdy otec měl nadstandardními příjmy a část částky tedy měla připadnout na účet nezletilého pro účely tvorby úspor. V bodě 33 Ústavní soud řekl, že „v projednávaném případě bylo stanoveno výživné v celkové výši 100.000,- Kč měsíčně s tím, že 30.000,- Kč bude splatných k rukám matky a zbývajících 70.000,- Kč bude ukládáno na účet nezletilého. Uvedený postup lze z formálního hlediska považovat za zcela souladný s ustanovením § 917 občanského zákoníku, podle něhož lze za odůvodněné potřeby nezletilého dítěte považovat i tvorbu úspor.“⁴⁰ V následujícím bodě 34 nálezu však Ústavní soud uvádí, jak by obecné soudy měly postupovat v situacích jako tato, kdy je v možnostech rodičů i tvořit dítěti úspory. Klade důraz na finanční gramotnost dítěte a zdravé smýšlení ohledně hodnoty peněz, pracovního nasazení v budoucnu a reálného pohledu na život, tedy na základní hodnoty, které by si dítě mělo i přes stabilní finanční zabezpečení uvědomovat a rodiče by ho měli k účtě k financím vést. Tvorba úspor, dle názoru soudu, by měla vést především na budoucí studia a počáteční bydlení dítěte.

Účel úspor není konkrétně dán a finanční prostředky tak mohou být použity na jakékoli v budoucnu vzniklé potřeby dítěte. Úspory by měly být vedeny na jméno dítěte tak, že k nim ani povinný subjekt ani příjemce dávek výživného (například rodič za nezletilé dítě) nebudou mít dispoziční právo, a to vzhledem k možnosti zneužití těchto prostředků. Zároveň by úspory neměly pokrývat výdaje, na které je určeno běžné výživné, typicky na dovolené, letní tábory, jízdní kolo, apod. Účelem tvorby úspor jsou možné budoucí situace vyžadující stabilní finanční zázemí, jako je studium vysoké školy, náročná operace či léčba nemoci.⁴¹

2.7 Tezaurace výživného

Účelem institutu tezaurace výživného je zabezpečení pravidelnosti vyplácení dávek výživného dítěti. Jedná se o složení částky, určitého finančního obnosu, ze kterého budou oprávněnému v pravidelných intervalech dávky výživného uvolňovány, vypláceny. Nejedná se tedy o plnění výživného,

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp.zn. IV. ÚS 650/15.

⁴¹ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 57.

jak je tomu u tvorby úspor, ale o jakési opatření pro případ, že povinný subjekt nebude schopen plnit svou vyživovací povinnost.⁴²

Ust. § 918 OZ výslovně říká, že použít tuto zálohu povinného na budoucí plnění výživného oprávněnému lze pouze ve vztahu rodiče k dítěti a v případě hodného zvláštního zřetele. Případ hodný zřetele není možné definovat - stejně jako jiné neurčité právní pojmy závisí jeho význam na dané situaci. Vždy se však bude jednat o okolnosti na straně rodiče jako povinného v době soudního rozhodnutí. Může se jednat jak o sezónní zaměstnance s nepravidelnými příjmy, tak o situaci, kdy povinný podstupuje majetková rizika, či plánuje dlouhodobý pobyt v cizině.⁴³

Zákon dále uvádí, že složená záloha je majetkem povinného, byť je v nakládání s touto částkou omezen, avšak poskytnuté výživné přechází v každý den splatnosti do vlastnictví dítěte.

2.8 Životní úroveň

Dle ustanovení § 915 odst. 1 OZ má být životní úroveň dítěte zásadně shodná s životní úrovní rodičů s tím, že toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Zmíněný požadavek je nicméně v mnohých případech obtížné naplnit a uskutečnit, ať již kvůli komplikovanému zjišťování majetkových poměrů rodičů či jejich příjmů.

Dle obecného občanského zákoníku z roku 1811⁴⁴ byli rodiče (respektive hlavně otec) povinni zajistit nezletilému manželskému dítěti slušnou výživu.⁴⁵ Pokud bylo dítě nemanželského původu, byl opět především otec povinen poskytovat mu výživu přiměřeně dle svých poměrů.⁴⁶ Životní úroveň zajisté mohlo pozvednout i slušné věno, na které měly manželské děti právo.

Zajímavá je úprava v zákoně č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovati výživu, výchovu nebo zaopatření, který nařizoval osobě neschopné

⁴² ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 58.

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTHALOVÁ, L. a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655- 975)*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. Str. 1066.

⁴⁴ Zákon č. 946/1811 Sb.

⁴⁵ Ust. § 139 zákona č. 946/1811 Sb.: „Rodiče jsou vůbec zavázáni své manželské děti vychovávat, to jest pečovat o jejich život a jejich zdraví, opatřovat jim slušnou výživu, jejich tělesné a duševní síly vyvíjet a vyučováním v náboženství a v užitečných vědomostech klásti základ k jejich budoucímu blahobytu.“

⁴⁶ Ust. § 166 téhož: „K výživě jest zavázán především otec; není-li však otec s to, aby dítě živil, připadne tato povinnost na matku a po ní na mateřského děda a bábu.“

vykonávat tuto povinnost, aby si našla práci s takovým výtěžkem, který by požadované výdaje pokryl.⁴⁷

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve svém ust. § 70 odst. 1 uvedl povinnost pro příbuzné v přímém pokolení „*poskytovat si úhradu na osobní potřeby*“. Ve druhém odstavci uvádí, že vyživovací povinnost přechází na předky, pokud není potomků. Příbuzní v bližším stupni mají přednost před vzdálenějšími. Všichni příbuzní na stejném stupni příbuzenství jsou přitom nerozdílní spoludlužníci, každý přitom nese takový podíl v jejich vzájemném poměru, který v zásadě odpovídá poměru jeho výdělečných a majetkových možností s těmito možnostmi ostatních.⁴⁸ Životní úroveň se tak odvíjela především od možností a schopností předků (případně potomků) v přímé linii.

Se stejnou životní úrovní přímo souvisí tzv. odkázanost na výživu, což přímo souvisí s větou první ust. § 915 odst. 1 OZ, když hledisko práva dítěte na stejnou životní úroveň rodičů předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Pokud je životní úroveň jednoho rodiče vyšší než druhého, očekává se, že dítě přebere životní úroveň vyšší. Jinak řečeno, čím vyšší životní úroveň rodiče, tím vyšší výživné. Neznamená to ale, že stejné finanční prostředky, jaké má rodič, bude mít i dítě – jak rozhodl Ústavní soud ve svém nálezu IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015. Tento nález se zabývá problematikou stanovení výživného v případě nadstandardních příjmů. Uvedl, že vyšší výdělek rodiče bývá často spojen i s vyšší mírou odpovědnosti, větší pracovní náročností apod. U dítěte se nicméně jedná o bezpracný příjem, který by mohl vytvářet rozdíly mezi ním a vrstevníky, čímž by mohla být narušena jeho socializace. Dítě se, dle názoru Ústavního soudu, musí naučit hospodařit s penězi a znát jejich váhu, což je úkolem rodiče, nikoli státu. Není ale povinností rodiče dopřát dítěti maximální zajištění pro další fáze jeho života. Je třeba vést ho k pracovní morálce, lidským hodnotám a takovému smýšlení, aby se samo snažilo v životě obstát a najít si své místo ve společnosti a je jen na rodičích, do jaké míry mu pomohou, např. zda mu obstarají první bydlení, automobil apod.

Doplnění zmíněného nálezu přichází dne 18. 4. 2018 nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2324/17, kde soud hodnotí situaci, ve které by v případě

⁴⁷ Ust. § 1 zákona č. 4/1931 Sb.: „*Kdo je právně zavázán vyživovati, vychovávat nebo zaopatřiti jiného a nemá jmění nebo stálých příjmů, aby z nich mohl úplně uhraditi potřebný náklad, je povinen vykonávati podle možnosti a podle svých schopností takovou činnost, aby z jejího výtěžku mohl řádně dostáti tomuto svému závazku.*“

⁴⁸ Zákon č. 265/1949 Sb. § 71.

stanovení abnormálně vysoké míry výživného mohlo dojít ke stavu, ve kterém se nezletilý bude mít z materiálního hlediska lépe v rodině, kde rodiče spolu nežijí, než v rodině úplné. Soud tento stav označuje za „*paradoxní*“ a „*jdoucí proti smyslu soudem stanoveného výživného*“.

Může ovšem nastat situace, kdy rodič mající vyšší příjmy bude svého postavení živitele rodiny zneužívat a vytvoří tak nestabilní rodinné zázemí. Jak uvedl OS v Tachově v rozsudku č. j. 13 P 71/2007-138 ze dne 20. 6. 2019, otec nerespektoval rovnoprávnost, lidskou důstojnost ani city druhých, preferoval své zájmy před zájmy nezletilých dětí, čímž je citově zraňoval, přestože uváděl, že za nezletilé bojuje. Kvůli svému finančnímu zázemí se cítil být nadřazen. Soud v odůvodnění uvedl, že by měl svůj vztah k financím přehodnotit a doporučil mu vyhledání odborné pomoci. Aby zůstala zachována shodná životní úroveň dětí a majetnějšího rodiče, stanovil soud otci výživné ve výši 12 000 Kč na mladší a 13 000 Kč na starší nezletilou.

3 Právní úprava před nabytím účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

Dnešní právní úprava rodinného práva vychází především ze zákona o rodině, konkrétně ve znění po jeho tzv. velké novele z roku 1998. Je na místě zkoumat a porovnávat předchozí a nynější úpravu, na základě čeho se o výživném rozhodovalo před nabytím občanského zákoníku a na základě čeho se rozhoduje dnes.

3.1 Zákon o rodině

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, byl účinný od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013. Nahradil ho dnes platný a účinný občanský zákoník. Problematiku výživného zákon upravoval v ustanoveních § 85 – 103. Vyživovací povinnosti rodičů a dětí pak zákon věnoval tři ustanovení, konkrétně § 85-87. V průběhu let byl zákon mnohokrát novelizován, největší změny přinesla novela č. 91/1998 Sb., s jejímž zněním po nabytí účinnosti je následně v této kapitole pracováno.

Zákon o rodině ve vztahu k dětem vycházel z několika základních principů – všestranný rozvoj a výchova dětí, vztah rodičů k dětem musel být upraven i v případě neexistence manželství a v neposlední řadě možnost stanovit a upravit vyživovací povinnosti dohodou.⁴⁹ Stejně jako dnes zákon stanovoval vyživovací povinnost rodičů k dětem do doby, než jsou schopny se samy žít. Rozsah vyživovací povinnosti závisel na schopnostech, možnostech a majetkových poměrech povinného rodiče, s odkazem na ust. § 85 odst. 2 a 3 zákona o rodině, a odůvodněných potřebách dítěte.⁵⁰ K odůvodněným potřebám nezletilého soud přihlížel s odkazem na ustanovení § 96 odst. 1 a 2 zákona o rodině.

Dítě se zároveň mělo právo podílet na životní úrovni svých rodičů. Při stanovení výše výživného soud přihlížel k osobní péči rodiče k dítěti a k péči o společnou domácnost, pokud ji rodiče sdíleli. Stejně jako dnes mohl soud autoritativně stanovit rozsah vyživovací povinnosti, či schválit dohodu rodičů. V případě, že to majetková situace rodiče dovolila, bylo možné tvořit dítěti úspory, a to především pro přípravu na budoucí povolání.^{51,52}

⁴⁹HOLUB, M. NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. 4. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2000. ISBN 80-7201-209-6. Str. 200-201.

⁵⁰ Povinnost soudu zkoumat majetkové poměry a schopnosti rodiče byla do právního řádu včleněna až tzv. velkou novelou v roce 1998.

⁵¹ Možnost tvořit dítěti úspory je vyjádřena v ust. § 85a ZR odst. 2. Toto ustanovení bylo do právního řádu včleněno až tzv. velkou novelou v roce 1998.

Nynější právní úprava převzala ze zákona o rodině předpoklady vzniku i zániku vyživovací povinnosti. Aby vyživovací povinnost vznikla, musely být zjištěny parametry jako odkázanost dítěte na výživu, a dále schopnosti a možnosti rodiče výživné poskytovat. Plnění dávek výživného muselo být v souladu s dobrými mravy⁵³. Zánik povinnosti upravovalo ust. § 85 odst. 1 zákona o rodině, které výslovně stanovilo, že tato povinnost trvá do doby, než je dítě schopné se samo živit. Ani zde nefigurovala věková hranice. Mezi další způsoby zániku vyživovací povinnosti dle staré právní úpravy patřilo uzavření manželství dítěte, neosvojitelné osvojení či smrt povinného nebo oprávněného.⁵⁴

Jedním z hlavních rozdílů oproti dnešní právní úpravě bylo zahájení řízení soudem z úřední povinnosti. Do konce roku 2013 musel soud rozhodnout o výživném vždy, když spolu rodiče dítěte přestali žít či vůbec nežili.⁵⁵ Nynější úprava je benevolentnější a říká, že soud rozhodne až tehdy, nedohodnou-li se rodiče, kteří spolu nežijí, případně neplní-li uzavřenou dohodu.⁵⁶

⁵² Ust. § 85 - § 87 zákona o rodině.

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2706-1. Str. 231.

⁵⁴ Tamtéž. Str. 240-241.

⁵⁵ Ust. § 86 odst. 1 a 2 zákona o rodině.

⁵⁶ Ust. § 919 OZ, o němž bude pojednáno dále.

4 Současná právní úprava

Další kapitola je zaměřena na současnou právní úpravu institutu výživného a vyživovací povinnosti. Hlavním pramenem je od 1. 1. 2014 občanský zákoník, který vyživovací povinnost upravuje od ust. § 910 a násl., a zákon o zvláštních řízeních soudních, který je předpisem procesním.

Dnešní právní stav v mnohém vychází ze zákona o rodině, konkrétně ze znění účinném po tzv. velké novele roku 1998, o které byla řeč v předchozí kapitole. Zároveň ale přináší i nové instituty, které dříve upraveny nebyly, či minulé pozměňuje.

Není smyslem ani účelem této kapitoly opsat jednotlivá ustanovení týkající se vyživovací povinnosti, avšak pouze doplnit to, co ještě nebylo uvedeno a upozornit na změny, které nová právní úprava přinesla

4.1 Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Občanský zákoník nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014, čímž v našem právním řádu zakotvil novou úpravu vyživovací povinnosti. V souladu s touto účinnou úpravou dnes soudy rozhodují o stanovení výživného po prozkoumání veškerých zákonných hledisek a parametrů, kterým se budou věnovat následující kapitoly.

Hned v úvodním ustanovení části druhé, hlavy druhé, dílu druhého, oddílu třetího a pododdílu čtvrtého, kde je tato problematika upravena, tedy v ustanovení § 910 odst. 1 OZ říká, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. Odst. 2 dále stanoví, že vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti.

Do současné právní úpravy bylo nově zakomponováno ust. § 912 OZ, které dítěti zajišťuje právo na výživné, přestože má vlastní majetek, jehož zisk nicméně spolu s příjmem z výtěžné činnosti nestačí k jeho výživě.

S dalším rozdílem oproti původní právní úpravě se můžeme setkat v ust. § 913 odst. 2 OZ, který v poslední větě říká, že soud může případně i přihlédnout k péči o rodinnou domácnost. Měl by přihlédnout zejména tehdy, je-li jeden rodič vůči druhému znevýhodněn (například kvůli mateřské dovolené nelze dosáhnout vyšších příjmů), když nepečující rodič je zproštěn pravidelného režimu dítěte⁵⁷. Dříve⁵⁸ soud k tomuto parametru přihlédnout musel.

⁵⁷ V tom smyslu, že často nevodí dítě na kroužky, nevaří mu každý den večeři, nevodí ho ráno do školy apod.

⁵⁸ Ust. § 85 odst. 3 zákona o rodině.

Zajímavou změnu přináší i novela OZ v ust. § 921, která zavedla situaci, kdy po osobě výživou povinné, která je v prodlení s placením výživného, může osoba oprávněná požadovat zaplacení úroku z prodlení. Tato změna byla vtělena zákonem č. 460/2016 Sb. s účinností od 28. 2. 2017.

4.2 Zákon o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb.

Zákon o zvláštních řízeních soudních nabyl účinnosti spolu s občanským zákoníkem, tedy 1. 1. 2014. V ust. § 2 písm. t) říká, že se tento zákon vztahuje také na věci péče soudu o nezletilé. Jedná se o procesní právní úpravu a jako taková stanovuje příslušnost soudu, vymezuje účastníky řízení, upravuje možnost opravných prostředků apod.

Zvláštní ustanovení o předběžné úpravě poměrů dítěte jsou ust. § 452 a násl., ustanovení upravující řízení ve věcech péče soudu o nezletilé jsou § 466 a násl. Předmětem řízení dle ust. § 466 písm. c) je i výživa nezletilého.

Dle tohoto zákona je místně příslušný k projednání rozsahu a stanovení výživného obecný soud nezletilého. Pokud by obecný soud nemohl včas zakročit či není znám, je pro řízení příslušný soud, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje.⁵⁹ Ust. § 469 odst. 1 jasně stanoví, že nezletilý musí být zastoupen před soudem opatrovníkem. Ten má za úkol hájit jeho zájmy a dohlížet, aby nebyly porušeny jeho práva. Opatrovníkem může být jak orgán sociálně-právní ochrany dětí (zpravidla), nicméně není vyloučeno, aby jím byl například také advokát.

V rozsudku Okresního soudu v Tachově ze dne 16. 5. 2019 č.j. 13 Nc 3042/2019-57 soud v tzv. hlavičce rozsudku uvedl, že nezletilí jsou zastoupeni kolizním opatrovníkem městem Tachov – orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“).

Může se stát, že soud bude rozsudkem rozhodovat ve více věcech nezletilých, pak může vzniknout situace, kdy bude potřeba, aby soud jmenoval dva opatrovníky. V případě, který Okresní soud v Tachově rozhodl rozsudkem ze dne 10. 7. 2018 č.j. 13 P 49/2018-62, podal OSPOD Tachov návrh na uložení předběžného opatření z důvodu obavy ze strany násilného jednání otce, a tím pádem již tento orgán nemohl být opatrovníkem nezletilého, jelikož by se zde křížily zájmy. Z toho důvodu soud pro toto řízení jmenoval opatrovníkem OSPOD Stříbro. Zároveň soud zjistil, že o výživném bylo naposledy rozhodnuto před

⁵⁹ Ust. § 467 ZŘS.

dvěma lety, rozhodl proto o jeho změně. Vzhledem k tomu, že toto OSPOD Tachov nenavrhoval, mohl být pro řízení o výživném opatrovníkem stanoven on. V tzv. hlavičce rozsudku tak soud uvedl, že nezletilí jsou zastoupeni opatrovníkem městem Stříbro – OSPOD, v řízení o výživném pak městem Tachov – OSPOD.

Soud by měl ve věci péče soudu o nezletilé rozhodnout do šesti měsíců od zahájení řízení. Rozhoduje vždy rozsudkem. Ten může být v případě změny poměrů změněn a nahrazen novým. V neposlední řadě je důležité zmínit nemožnost rodičů se odvolat v případě, že uzavřeli dohodu, kterou soud schválil.⁶⁰

⁶⁰ Ust. § 471 odst. 1 a 2 ZŘS, ust. § 475 odst. 1 ZŘS a ust. § 476 ZŘS.

5 Aspekty určování výživného na nezletilé děti

V této kapitole týkající se aspektů určování výživného na nezletilé děti bude zmíněn rozsah určování výživného a způsoby, jakými je o něm rozhodováno.

Aspekty, nebo také hlediska, ve vztahu k rozsahu určování výživného se různí podle toho, na kterou osobu jsou vázány – na oprávněného (typicky odůvodněné potřeby dítěte) či povinného (schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče). Těchto hledisek je mnoho a lze je pojmut různými způsoby. Zde však budou zmíněny ty nejdůležitější, podle nichž, či lépe řečeno na základě nichž, by měl soud učinit rozhodnutí o stanovení a výši výživného.

Metody, kterým se věnuje druhá část této kapitoly, jsou způsoby, jakými soud rozhoduje o určování výživného.

Celá kapitola je hojně doplňována rozsudky soudů, na základě kterých je možné si lépe představit vzniklou situaci a zároveň je užitečné si ukázat, jak soudy na vzniklý problém reagují.

5.1 Rozsah určování výživného

Pod pojmem „rozsah“ si lze představit „*výše a obsah jednotlivých dávek výživného, tzn. kolik a co má osoba k výživě povinná poskytovat osobě oprávněné z titulu výživného.*“⁶¹ Pomocí něj je možné stanovit množství (kolik) a obsah (co), které je nutné oprávněné osobě osobou povinnou poskytnout. Vycházíme pak především z ust. § 913 odst. 1 OZ, které říká, že „*pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.*“ Dle odst. 2 „*při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlídně se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.*“

Odborná literatura⁶² rozděluje určení rozsahu vyživovací povinnosti na objektivní a subjektivní stránku, přičemž jako objektivní vnímá majetkové

⁶¹ ŠÍNOVÁ R., ŠMÍD O., JURÁŠ M. a kolektiv. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 201.

⁶² Například publikace: ŠÍNOVÁ R., ŠMÍD O., JURÁŠ M. a kolektiv. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, s.r.o., 2013.

poměry rodičů a za subjektivní jejich schopnosti. Pro účel této práce bude následující výklad rozdělen na část týkající se hlediska oprávněného a na hlediska povinného, neboť obojí má na určení výše výživného, pokud má být určeno, vliv.

Novelou dnes již neplatného zákona o rodině v roce 1998 byla do právního řádu vtělena důležitá složka pro stanovení výše výživného, a to majetkové poměry rodičů, jak je uvedeno výše. Díky tomu soudy musely začít zohledňovat nejen výdělek rodiče, ale jeho skutečné jmění – movitý a nemovitý majetek či jeho životní úroveň.

Dříve byly pro soudy více relevantní poměry na straně povinného rodiče – zda byl rodič zatčen, jaké má zaměstnání, má-li nějaké dluhy a jaká je jejich výše, jakých příjmů dosahuje, apod. Postupem času se praxe přesouvá ke zjištění v první řadě poměrů na straně oprávněného dítěte – jaké má nezletilý zájmy, kolik stojí obědy ve škole, zda-li jezdí nezletilý na výlety. Novodobé zdůvodnění se opírá o tvrzení, že nezletilý nemůže za činy svých rodičů a jako takové by mu neměly být na újmu, jelikož je nemůže nijak ovlivnit a neměl by jimi trpět. Vzniklé dluhy, svévolná nezaměstnanost a další nesmí zpochybnit právo nezletilého na stejnou životní úroveň rodičů. Přese všechno však nelze poměry rodičů opomenout a jsou důležitým prvkem při rozhodování.

Zároveň je nutné, aby soudy zohlednily, jaký rodič a v jaké míře o nezletilého osobně pečuje, jak se stará o rodinnou domácnost apod., přičemž právě rodinná péče je brána jako ekvivalent úhrad výživného.⁶³

5.1.1 Hledisko nezletilého

Výchozím ustanovením pro stanovení rozsahu určování výživného z hlediska nezletilého je dozajista ust. § 915 OZ, které stanoví, že dítě má mít zásadně shodnou životní úroveň, jako mají jeho rodiče. Toto hledisko předchází hledisku jeho odůvodněných potřeb. V praxi to znamená možnost situace, kdy výše výživného překračuje výši odůvodněných potřeb dítěte, pokud to možnosti, schopnosti a majetkové poměry rodiče dovolí, aby tím dítě dosáhlo stejné životní úrovně, jako mají jeho rodiče.

ISBN 978-80-87576-74-8. Str 203.; ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str 39.

⁶³ Ustanovení § 913 odst. 2 OZ.

5.1.1.1 *Odůvodněné potřeby*

O tom, co jsou odůvodněné potřeby dítěte, již bylo pojednáno výše. Lze ho ve zkratce znovu připomenout a shrnout jako míru potřeb dítěte závisící mimo jiné na jeho věku, vyspělosti, zdravotním stavu apod.

Odůvodněné potřeby dítěte se v průběhu věku stávají finančně náročnější. Vhodným příkladem je nástup ke studiu, návštěva kroužků a zájmových činností apod. OS v Tachově rozhodl rozsudkem ze dne 4. 11. 2016 č.j. 13 P 108/2016-183 ohledně návrhu otce na snížení výživného tak, že naopak částku výživného zvýšil. Zvýšení odůvodnil tak, že *„o výživném bylo rozhodnuto před více než pěti lety. Od té doby se potřeby nezletilého značně zvýšily s přibývajícím věkem a dále zejména s nástupem na základní školu. Matka musí hradit pomůcky a další výdaje v souvislosti se školou a se zájmovou činností nezletilého.“*

Velmi zajímavá situace nastala při rozhodování o zvýšení výživného otce dvou dětí, přičemž jedno bylo zletilé a o případu rozhodoval Okresní soud Praha – západ, druhé bylo nezletilé a případ byl rozhodován Okresním soudem v Ústí nad Labem.

Rozsudkem OS v Ústí nad Labem ze dne 21. 2. 2008 č.j. 17 P 14/2000-177 soud zvýšil výživné na nezletilého z částky 2 000 Kč měsíčně na částku 5 000 Kč měsíčně. Soud zde zkoumal skutkový stav věci, kdy prokázal, že nezletilý navštěvoval šestou třídu základní školy, měl atypický exem, mimo školu navštěvoval hodiny angličtiny a němčiny v celkové výši 900 Kč měsíčně, a dále se věnoval golfu, kde náklady činí 3 000 Kč měsíčně. Soud dále zjistil, že otec měl příjem ve výši 14 943 Kč měsíčně. Následně rozhodl, že odůvodněné potřeby dítěte se od posledního rozhodnutí zvýšily především nástupem na druhý stupeň základní školy.

Zatímco Okresní soud v Ústí nad Labem stanovil výživné ve výši 5 000 Kč, Okresní soud Praha – západ rozsudkem ze dne 29.7. 2009 č.j. 3 C 198/2008-112 stanovil výživné diametrálně odlišné, když otcí stanovil výživné ve výši 18 000 Kč měsíčně. I zde soud zjišťoval skutkový stav věci, a zjistil, že žalobce (tedy zletilé dítě) byl studentem prvního ročníku soukromé vysoké školy s tím, že roční školné bylo stanoveno ve výši 60 000 Kč. Mimo to se věnoval golfu, byl členem golfového klubu v Ústí nad Labem, kde se hradil roční příspěvek ve výši 2 500 Kč plus za každý vstup 800 – 1 000 Kč. Za startovné na turnajích žalobce hradil částku 600 – 2 000 Kč. Soud dále zjistil, že dítě žilo na pražské koleji s náklady ve výši 2 500 Kč měsíčně. Oproti OS v Ústí nad Labem, zde soud

zkoumal podrobněji příjmy otce. Zjistil, že otec zletilého dítěte byl statutárním zástupcem společnosti, který měla za rok, ve kterém bylo rozhodováno, zisk ve výši 1 666 000 Kč. Nevzal tedy přímo v potaz výpověď otce, kdy uvedl, že jeho příjem činí 18 000 Kč měsíčně. Soud závěrem zhodnotil, že částka 18 000 Kč měsíčně se jeví jako odpovídající vzhledem k nastalé změně poměrů a odůvodněných potřeb – studiu na vysoké škole, školné, kolejné, úhrada za dopravu a další náklady spojené se zájmy apod.

Krajský soud v Praze jako soud odvolací v rozsudku č.j. 25 Co 471/2009-157 uvedl, že soud prvního stupně nevzal v potaz to, že odůvodněné potřeby dítěte může částečně hradit také matka, a výživné otci snížil na částku 15 000 Kč měsíčně. V tomto rozsudku, kde soud určil výživné v poněkud vyšší výši, bylo dále uvedeno, že *„sociální poměry obou rodičů žalobce samozřejmě nenutí žalobce k tomu, aby vedle řádného studia musel vyhledávat činnosti, kterými by si své materiální potřeby pokrýval z vlastních zdrojů. Žalobce je již dospělým mužem a pokud se připravuje, jak již bylo shora řečeno, soustavným studiem na své budoucí povolání, lze mít za to, že má dost odpovědnosti na to, aby s finančními prostředky, které na svou obživu od žalovaného získá, hospodařil rozumně, nespotřebovával je lehkomyšlně. Zákon nedává soudu možnost, aby jakkoliv svým rozhodnutím omezoval zletilého žalobce v nakládání s finančními prostředky, které se mu v rámci výživného dostanou.“*

V uvedených dvou rozhodnutích lze vidět různorodost soudního rozhodování, ale především roli, jakou hrají odůvodněné potřeby dítěte. Nezletilé dítě nemělo výdaje v takové výši, jako měl jeho již zletilý bratr, čemuž odpovídá také částka o tolik nižší. Přesto se lze domnívat, že OS Praha – západ výživné navýšil také vzhledem k životní úrovni v Praze, kde, jak je všeobecně známo, jsou náklady vyšší než v jiných krajích.

5.1.1.2 Majetkové poměry

V dnešní době je téměř tradicí, že si i nezletilé děti hledají různé brigády, přivýdělnky, apod. Vyživovací povinnost tím nicméně není narušena, vzhledem k tomu, že se nejedná o trvalé, opakující se pravidelné příjmy, které by zajistily dítěti možnost naplnit své potřeby. Ve stejném režimu se pohybují i případná stipendia. Tento příjem by dokonce neměl ani ovlivnit výši stanoveného výživného. Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 10. 1. 1968 sp.zn.

6 Co 676/67⁶⁴ vyslovil, že „*Ojedinelý příjem dítěte (např. v době školních prázdnin), které se jinak připravuje studiem na budoucí povolání, neovlivňuje zpravidla vyživovací povinnost rodičů.*“

Jak uvádí ustanovení § 912 OZ, pokud má nezletilé dítě, které není plně svéprávné, majetek, ze kterého nicméně neplyne spolu s příjmem ze závislé činnosti zisk v dostatečné výši k jeho výživě, má právo na výživné.

5.1.2 Hledisko povinného

Jak je uvedeno v úvodu kapitoly, současná soudní praxe je nakloněna klást větší důraz na poměry dítěte než rodiče. Přesto je v občanském zákoníku pevně zakotveno, že majetkové poměry, možnosti a schopnosti rodičů jsou pro rozhodování o výživném rozhodné. Zároveň ust. § 913 odst. 2 poslední věta občanského zákoníku říká, že je nutné přihlédnout i k míře, v jaké povinný osobně pečuje o oprávněného, případně i k péči o rodinnou domácnost.

5.1.2.1 Majetkové poměry, schopnosti a možnosti povinného

Schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče zjišťuje soud na základě ustanovení § 913 odst. 1 OZ. Pro určení rozsahu výživného jsou tyto parametry rozhodné.

Mohou však nastat situace, kdy se rodič svým vlastním jednáním zbaví možnosti přispívat na odůvodněné potřeby nezletilého, ať již ztrátou zaměstnání, nezájmem o zaměstnání, vzetím do vazby apod. V ust. § 913 odst. 2 je řečeno, že je třeba zkoumat také to, zda-li se povinný nevzdal majetkového prospěchu, výhodnějšího zaměstnání či jiné výdělečné činnosti bez důležitého důvodu, či zda-li nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. K této situaci se vyjádřil Ústavní soud, když řekl, že „*(...)zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba a pro něž byl následně odsouzen k trestu vězení, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti (...), nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte, jež podle čl. 32 odst. 4 Listiny má základní právo na rodičovskou výchovu a péči.*“⁶⁵

Jako příklad je možné dále uvést rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 13. 12. 2018, č.j. 13 P 73/2017-176, ve kterém soud odmítl návrh na snížení výživného otce, který vykonává trest odnětí svobody s délkou trestu 41 měsíců a není pracovně zařazen. Soud uvedl, že „*Otec je v dlouhodobém*

⁶⁴ Uveřejněno jako Č. 76/1968 sb. rozh.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007 sp.zn. IV. ÚS 1181/2007.

*výkonu trestu pro krádež a loupež, nepochybně pro trestnou činnost úmyslnou, které se nemusel dopouštět. Soud na situaci nahlíží ve smyslu § 913 odst. 2 občanského zákoníku, tedy tak, že se otec vzdal bez důležitého důvodu výdělečné činnosti či majetkového prospěchu a postupoval nepřiměřeně majetková rizika. Je přesvědčen, že pobyt ve věznici, a s tím spojená snížená možnost výdělku, by neměl jít k tíži nezl. dětí, ale naopak by měl postihnout ve zvýšené míře právě otce.*⁶⁶

Pokud se rodič neuváženě vzdá výdělku, není možné, aby nezletilý pocítil tíhu tohoto rozhodnutí. V totožném duchu rozhodl i OS v Tachově v rozsudku č. j. 13 P 78/2012 – 270 ze dne 21. 3. 2018, kdy otec ztratil schopnost výdělku kvůli odchodu do Spojených států amerických, přičemž v důsledku tamějších pravidel pro imigranty neuspěl. Vzhledem k tomu, že není v pravomoci soudu toto při řízení o výživném zohlednit, musel soud i nadále vycházet z poslední dosažené průměrné mzdy ve výši 25 834 Kč. Soud dále uvedl, že by měl být otec schopen dát třetinu z této částky na výživu nezletilých, tedy částku 8 611,30 Kč. Každému ze dvou nezletilých v závěru přiznal právo na výživné v částce 3 500 Kč měsíčně.

Dalším z hledisek, které soud při svém rozhodování musí posoudit, je možnost pracovního uplatnění v regionu, kde se rodič nachází (ne nutně místo trvalé bydliště). Například v rozsudku OS v Tachově ze dne 19. 3. 2019 č.j. 13 P 113/2018-72 soud uvedl, že situace na trhu práce v okrese je v takové míře výborná, že přispívat na nezletilého v částce soudem stanovené je v možnostech a schopnostech rodičů.

Přes to všechno se rodič může ocitnout v hmotné nouzi či jiné platební neschopnosti, ať již vlastním či cizím přičiněním a je pak na soudci, jak případ rozhodne – v úvahu přichází snížení výživného na jakousi „pomyslnou minimální výši“, která slouží spíše k udržení morálních hodnot a citu pro odpovědnost rodiče k dítěti. V rozsudku OS v Tachově ze dne 11. 1. 2016 č.j. 13 P 104/2010-283 soud stanovil výživné otci nezletilého dítěte právě pomyslnou nejnižší částkou, stokorunou měsíčně. Toto rozhodnutí mělo mít na otce, který není ve výkonu trestu pracovně zařazen a tedy dlouhodobě nedosahuje žádného příjmu, avšak je mu poskytováno kapesné, výchovný vliv, aby pocítil i přes situaci, ve které se nachází, odpovědnost za výživu nezletilého.

V situaci, kdy rodič nemá žádný výdělek nikoli vlastním přičiněním, typicky student připravující se na budoucí povolání, nemůže soud dle předchozí

⁶⁶ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 11. 1. 2016, č.j. 13 P 104/2010 – 283.

judikatury výživné stanovit. Rozhodl tak Nejvyšší soud ČSSR dne 14. 10. 1968 v rozhodnutí sp. zn. 1 Cz 42/68⁶⁷, když uvedl, že pokud je rodič sám odkázán na své rodiče v průběhu období, kdy studuje a připravuje se na budoucí povolání, přičemž jeho vlastní příjmy a stipendia na pokrytí výdajů nestačí, je právě na rodičích rodiče (tedy prarodičů nezletilého dítěte), aby byla vyživovací povinnost určena jim. Pokud by k tomuto soud nepřihlédl, ohrozil by zájmy rodiče dítěte, jeho studijní výsledky, zdraví a uvalil by na něj nepřiměřenou zátěž. Na tento rozsudek navázal Ústavní soud nálezem ze dne 10. 6. 2013 sp.zn. I. ÚS 4239/2012, kde rozšířil původní rozsudek o celkovou životní úroveň rodiče. Pokud má rodič od svých rodičů značné příjmy, či pokud získal finanční prostředky třeba i z jiných zdrojů a za jiným účelem, nemůže se životní úroveň jeho a jeho dítěte diametrálně lišit jen z toho důvodu, že finanční prostředky nezískal z výdělečné činnosti.

Pokud nastane situace, že soud zjistí nevyužití pracovních možností rodiče, bude zjišťovat jeho potencionální příjem, kdyby k práci přistupoval zodpovědně.

„Matka má další dvě vyživovací povinnosti, nově je bez zaměstnání, nemá příjmy, znovu užívá pervitin. Otec nemá jinou vyživovací povinnost. Od května je ve výkonu trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin. Oba rodiče se vlastní vinou dostali do stavu, že jsou bez příjmů. Tyto skutečnosti však nemohou jít k tíži nezletilé. V takovém případě lze při posuzování výživného vycházet z potencionálních příjmů, kterých by jinak povinný rodič mohl dosahovat.“⁶⁸

5.1.2.2 Příjem povinného

Dalším parametrem, který soud musí zohlednit při svém rozhodování, je příjem povinného rodiče. Pokud rodič neuvede, jakých příjmů dosahuje, a tedy pokud neunesse břemeno tvrzení⁶⁹, dle ust. § 916 OZ platí vyvratitelná fikce příjmu, tedy soud bude vycházet z průměrného příjmu rodiče, kterým nyní ze zákona bude dvaceti pěti násobek částky životního minima. Pokud žije rodič, který příjmy neuvedl, v domácnosti sám, životní minimum je dáno částkou 3 410 Kč pro rok 2019⁷⁰. Pokud tuto hodnotu vynásobíme dvaceti pěti, dostaneme

⁶⁷ Publikováno jako R 35/1969.

⁶⁸ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 13. 12. 2018, č.j. 13 P 73/2017 – 176.

⁶⁹ Jedná se o specifickou situaci vzhledem k tomu, že řízení ve věcech péče o nezletilého je založeno na vyšetřovací zásadě, tedy že soud si podklady obstará a vyžádá sám z úřední povinnosti.

⁷⁰ Dle ust. § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, činí částka životního minima jednotlivce 3 410 Kč.

se na částku 85 250 Kč. Toto bude pro soud výchozí údaj pro stanovení výživného.

Nedoloží-li rodič příjmy, může si soud vyžádat základ daně rodiče od finančního úřadu, který je povinen mu vyhovět. Pokud je příjem rodiče zjevně vyšší, než vyplývá z daňového základu, má soud možnost příjmovou (výdělkovou) fikci využít.

Další možností je situace, kdy má soud k dispozici byť dříve předložený výpis příjmů, a může tedy vyjít z příjmové fikce, jak to udělal například v rozsudku OS v Tachově ze dne 4. 11. 2016 č.j. 13 P 108/2016-183, kde soud uvedl, že vzhledem k tomu, že otec po opakovaných výzvách nepředložil příjmy za posledních 6 měsíců, musel vycházet z fikce dle dříve předloženého výplatního listu.

Může-li soud zjistit byť jen rámcový přehled o příjmech povinného, neměla by zde nastat fikce příjmu dle ust. § 916 OZ. Kdykoli během řízení může přitom povinný svůj nedostatek zhojit a doložit výpis příjmů či jiný doklad prokazující jeho příjmy. Tyto listiny musí být vyčerpávající a soudu nesmí vzniknout pochybnost o pravdivosti tvrzení.⁷¹

Je na místě zmínit absenci právní úpravy pro případ, kdy povinnému rodiči skutečně bylo výživné vyměřeno podle výdělkové fikce, když následně podá návrh na snížení výživného, přičemž v řízení o snížení výživného své příjmy doloží. Odborná literatura⁷² zastává názor, že takto zpětně zhojit nepředložení příjmů není možné a soudu by mělo být prokázáno, že skutečně nastala taková změna, která snížení výživného odůvodňuje. Dle názoru autora této práce, pokud by soud svolil se zhojením úmyslného zatajování příjmů tímto způsobem a dávku výživného na návrh rodiče snížil, došlo by k obcházení zákona, konkrétně ust. § 916 OZ.

5.1.2.3 Osobní péče o dítě a její vliv a výši výživného

Je nepochybné, že rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče, je na jeho výživě a výchově zainteresován ve větší osobní míře, než druhý rodič.

⁷¹ SVOBODA, K. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rektifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-512-2. Str. 152.

⁷² Tamtéž. Str. 153.

„Osobní péčí dle § 913 odst. 2 OZ je třeba rozumět péčí osobou z vyživovacího vztahu povinnou, nikoli péčí jiné osoby, které bylo dítě tímto rodičem svěřeno.“⁷³

Rodič, který plní vyživovací povinnost, netvoří dítěti (pokud vůbec) tak silnou materiální hodnotu osobní péče, jako rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče. To znamená, že dávka výživného svým způsobem částečně tento nedostatek osobní péče vynahrazuje, a osobní péče druhého rodiče je považována za dávku výživného. Přesto je osobní péče považována za plnění rodičovských povinností, rodičovské odpovědnosti a rodičovských práv.⁷⁴ Při plnění osobní péče vynakládá nejen finanční, ale také jakési duševní výdaje – vyzvedává dítě ze školy, vaří mu, dělá s ním úkoly, tvoří morální hodnoty, vozí na kroužky apod. Tohoto bývá velmi často druhý rodič ušetřen. Pokud je upraven pravidelný styk dítěte s rodičem, kterému nebylo svěřeno do osobní péče, může se tato skutečnost odrazit na výši výživného. Pokud dítě každý víkend tráví s druhým rodičem, měl by soud zohlednit, že téměř třetinu týdne věnuje i tento rodič dítěti osobní péči.

Jiná je situace u společné péče o dítě, kdy se výživné běžně nestanovuje z toho důvodu, že se předpokládá domluva rodičů, na základě které budou následné vztahy fungovat. U střídavé péče je výživné stanovuje převážně pouze v případě, kdy příjem jednoho rodiče značnou měrou převyšuje příjem druhého. Pokud jsou příjmy rodičů téměř shodné či shodné, výživné se nestanovuje.

OS v Tachově rozsudkem ze dne 15. 7. 2016 č.j. 13 P 36/2012-450 rozhodl tak, že *„zvysující se potřeby dětí je na místě pokrýt i ze zvýšených příjmů matky, jejíž vyživovací povinnost k nezletilým rovněž trvá a s narůstajícím věkem navíc ji již nepokrývá svou osobní péčí.“*

5.1.3 Rebus sic stantibus

Vzhledem k tomu, že výživné, respektive rozhodnutí o výživném, je rozhodnutím, které předpokládá plnění v budoucnu, a vzhledem k tomu, že toto rozhodnutí není nezměnitelné, tzn. s ohledem na změnu poměrů (na základě kterých soud rozhodoval v předešlém řízení) a okolností rodiče, lze výši

⁷³ ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0. Str. 54.

⁷⁴ Tamtéž. Str. 54.

výživného měnit. Můžeme zde hovořit o rozhodnutí s klauzulí *rebus sic stantibus* („s výhradou změny poměrů“).⁷⁵

Rozhodnutí soudu má dvě stránky, které musí být ve všech případech dány, materiální a formální. Materiální stránka, nezměnitelnost rozhodnutí, není stoprocentně nezlomná. Pokud totiž dojde k vydání dalšího rozhodnutí, které nám ruší či mění původní, je tato stránka právě u původního rozhodnutí narušena. OSŘ ve svém ustanovení § 163 předpokládá, že dojde ke změně rozsudku, který odsuzuje k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách právě tehdy, když dojde k podstatné změně okolností, které byly při rozhodování hlavním parametrem pro určení výše a doby trvání splátek. Podobně i ustanovení § 923 OZ říká, že soud může rozsudek o výživném na nezletilého změnit, pokud dojde ke změně poměrů. S ohledem na uvedená ustanovení musíme nicméně zohlednit především ust. § 475 ZŘS, jelikož je toto ustanovení speciální vůči ust. § 163 OSŘ i ust. § 923 OZ. Ust. § 475 odst. 1 ZŘS uvádí, že pokud se poměry změní, tak i soud může změnit rozhodnutí, které se týká práv a povinností vyplývajících z výkonu rodičovské odpovědnosti nebo které se týká výživného na nezletilé dítě. V odstavci druhém téhož zákon užívá pojmu „podstatné změny poměrů“, ke kterým (mimo jiné) pokud dojde, a týkají se dítěte, může právě dítě navrhnout soudu změnu výkonu práv a povinností.

Jako příklad mohu uvést rozsudek o zvýšení výživného na nezletilé dítě při změně poměrů dle ust. § 475 ZŘS. Původní rozhodnutí je novým ve výroku o výživném zrušeno a nahrazeno, čímž byla nezměnitelnost rozhodnutí zlomena, plně v souladu s výše uvedenými ustanoveními zákona. V souvislosti se změnou tohoto rozhodnutí je dále obcházena, opět v zákonných mezích, zásada *ne bis in idem*, tedy zásada, že tatáž věc nemůže být pro účastníky nebo zároveň i jiné zainteresované osoby projednávána znovu, podruhé, když mimo využití opravných prostředků je žádáno o vydání rozhodnutí nového, které (byť někdy jen z části) zneplatní rozhodnutí původní a prolomí tak jeho právní moc – je zasaženo do pravomocného rozhodnutí soudu.⁷⁶

Je otázkou, jestli se skutečně jedná o zásah do již pravomocného rozhodnutí soudu, nebo jestli je „jen“ původní rozhodnutí překonáno novým. Je zřejmé,

⁷⁵ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 210.

⁷⁶ BÁRTOVÁ, A., *Vymezení rozsahu a způsobu určování výživného na nezletilé děti*. In. Naděje právní vědy. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0798-9. Str. 12.

že při změně rozsudku tak, jak ji předpokládá ust. § 475 odst. 1 ZŘS nedochází k zvažování a prověřování, zda-li soud v předešlém řízení rozhodl správně, ale vzhledem k podstatné změně okolností musí být zjištěny nové skutečnosti, aby bylo rozhodnuto podle stávajících poměrů. Změna je tak přípustná právě od chvíle, kdy ke změně poměrů došlo, maximálně však do tří let zpětně od zahájení soudního řízení. Ust. § 922 odst. 1 OZ říká, že „výživné lze přiznat ode dne zahájení soudního řízení; u výživného pro děti i za dobu nejdéle do tří let zpět od tohoto dne.“

Pokud soud zjistí, že se poměry nezletilého změnil natolik, že se jeví nutným znovu rozhodnout, může řízení zahájit i bez návrhu pokud má za to, že je to ve prospěch nezletilého. Problém nastává v případech, kdy se rodiče dítěte, kteří žijí spolu, ať již sezdáni či nikoli, dohodnou na plnění vyživovací povinnosti, avšak v takové míře, která zdaleka neodpovídá potřebám dítěte a nepokrývá jeho výdaje. Ustanovení § 919 OZ⁷⁷ udává zákonné limity proti svévolnému rozhodování soudů, totiž nedává soudu pravomoc do této situace zasáhnout, pokud se rodiče na výživném dohodli a je řádně plněno. „Ustanovení § 919 obč. zák. nasvědčuje tomu, že dohoda rodičů o výživném nepodléhá soudnímu přezkumu a soud nemůže z moci úřední zahájit řízení o výživném nezletilého dítěte, je-li plněna.“⁷⁸ Může však nastat situace, kdy půjde tento zákonný limit proti nejlepšímu zájmu dítěte – za výjimečných okolností (například uvržení dítěte s pečujícím rodičem do hmotné nouze) může soud tento limit překonat a zahájit řízení z moci úřední pro nevyváženost mimosoudní dohody. Soud z moci úřední může nicméně zasáhnout pouze u nesvéprávného dítěte. Nabylo-li zletilosti a stalo-li se plně svéprávným, může soud zahájit řízení pouze na návrh.

Poměry dítěte se mohou změnit i tak, že soud bude mimo stanovení výživného rozhodovat i o změně výchovy – svěruje-li dítě do péče třetí osoby, nařizuje-li ústavní výchovu či svěruje-li dítě do pěstounské péče. V těchto případech nezaniká vyživovací povinnost rodičů k nezletilému dítěti.

Rozsudkem OS v Tachově ze dne 15. 5. 2018 č.j. 13 P 81/2015-261 byla nařízena ústavní výchova nezletilé na dobu dvou let od právní moci rozsudku

⁷⁷ Ustanovení § 919 OZ říká, že „nežijí-li spolu rodiče nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, a nedohodnou-li se o plnění vyživovací povinnosti k dítěti, nebo žijí-li rodiče takového dítěte spolu, ale jeden z nich vyživovací povinnost k dítěti neplní, postupuje soud podle § 915 až 918. To platí i v případě, že soud rozhoduje o péči o nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, pokud se rodiče nedohodou o plnění vyživovací povinnosti k dítěti.“

⁷⁸ SVOBODA, K. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rektifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-512-2. Str. 115.

s tím, že výživné pro nezletilou matce nebylo stanoveno, ačkoli otcí bylo stanoveno výživné ve výši 2 000 Kč měsíčně. Bylo prokázáno, že matka je příjemce příspěvků na dítě a rodičovského příspěvku, dohromady její příjem činí 8 400 Kč měsíčně. Otec doložil příjmy z brigád ve výši 1 200 Kč týdně. Výchova nezletilé byla velmi zanedbávána, neměla vytvořeny návyky, otec se o ni nezajímal a matka péči nezvládala, nebyla schopna zabezpečit základní potřeby. Soud nezjistil další osobu, která by byla schopná o dítě pečovat. Z těchto důvodů soud rozhodl o nařízení ústavní péče.

Rozsudkem téhož soudu ze dne 28. 6. 2018 č.j. 13 P 91/2017-165 byl nezletilý svěřen do péče jiné osoby, tetě ze strany matky. Soud stanovil otcí výživné ve výši 1 500 Kč měsíčně, matce totéž. Nezletilý byl svěřen do péče tety, jelikož matka nezvládala péči o něj, byla nezaměstnaná a nezajistila řádné prostředí pro vývoj nezletilého a otec byl propuštěn z výkonu trestu, chodil na brigády s příjmem 500 Kč denně.

Poměry se mohou změnit i na straně povinného rodiče, přičemž soud může na základě této změny výživné na nezletilé dítě zvýšit, pokud usoudí, že je to v zájmu dítěte.

Okresní soud v Tachově rozhodl rozsudkem ze dne 18. 1. 2016 sp. zn. 13 P 260/2014 tak, že matce zvýšil výživné z původních 1 500 Kč na 5 500 Kč měsíčně na starší nezletilou a z 1 000 Kč měsíčně na 5 000 Kč na mladší nezletilou. Svě rozhodnutí odůvodnil zvýšením jejího příjmu z 15 000 Kč měsíčně na minimálně 33 714 Kč měsíčně. Na straně otce ani matky soud neshledal zvýšené potřeby se zdravotním stavem apod. Rozhodl, že právně matka by měla být schopna vydat alespoň jednu třetinu svého průměrného čistého měsíčního příjmu na výživu nezletilých.

Otázkou zůstává, jaký je postup v případě změny na straně dítěte, tedy pokud dítě nedbá svých rodičů, chová se hrubě až nevděčně, zda-li je možné výživné pro jeho potřeby nepřiznat či zcela odejmout. Dítě by tímto jednáním totiž porušovalo svá práva a povinnosti zakotvená v ustanovení § 855 - § 857 OZ.⁷⁹ Dle názoru autora práce toto možné není a pokud ano, za zcela ojedinělých okolností. Je-li dítě nezletilé, je nutné brát v potaz jeho rozumovou a mravní

⁷⁹ Ustanovení § 855 odst. 1 a 2 říká, že „rodiče a děti mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva. Těchto vzájemných povinností a práv se nemohou vzdát; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu. Účelem povinností a práv k dítěti je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte.“ Dle ust. § 857 odst. 1 je dítě povinno dbát svých rodičů a podřídit se jejich výchovným opatřením, které mají za cíl rozvíjet jeho schopnosti, morálku, aj.

vyspělost, a pokud nejedná se svými rodiči s dostatečnou úctou, lze se přiklánět k názoru, že jeho vývoj v tomto ohledu ještě nebyl zcela dovršen. Tento pohled na situaci lze obhájit pouze do určitého věku dítěte, což je zcela subjektivní posouzení. Ve věku blízkém nabytí zletilosti a svéprávnosti se lze přiklonit k názoru, že v tomto věku by již mělo být dítě schopno své jednání ovládnout natolik, že se neslušné jednání k rodičům nedá omluvit touto nevyspělostí. Naopak je třeba zvážit, zda je silnější hmotné zabezpečení dítěte a jeho výživa či subjektivní právo rodiče na slušné a uctivé jednání ze strany dítěte. Autor práce se domnívá, že v téměř stoprocentní většině případů bude právě výživa nezletilého na prvním místě, i s odkazem na současnou právní úpravu výživného (ust. § 910 a násl. OZ).

OS v Tachově rozhodl rozsudkem ze dne 13. 6. 2017 č.j. 13 P 2/2015-29 o úpravu práv a povinností k dítěti tak, že se poměry u matky nezletilé změnily do takové míry, že již nebyla schopná přispívat dříve určenou částkou 2 250 Kč měsíčně a „*soud proto vyhověl matce a výživné pro nezletilou snížil.*“ Za přiměřené výživné považoval částku 1 000 Kč měsíčně.

Je důležité, aby bylo v novém rozsudku uvedeno, že mění či ruší rozhodnutí předcházející, pokud by se tak nestalo, v jednom případě by existovalo více titulů pro výkon rozhodnutí.

5.1.4 Finanční rozvaha pro určování rozsahu výživného

Otázka, zda-li je výživné pro nezletilé stanovené soudem dostatečné, je pro celou oblast výživného zásadní. Podstata otázky je, jak vysoká částka je pro koho dostatečná. Výživné, jak již bylo zmíněno, se odvíjí od několika faktorů, a také proto v právním řádu absentuje jakákoli závazná úprava tabulek, výpočtů apod. Jediným podpurným a pouze doporučujícím dokumentem je tabulka daná Ministerstvem spravedlnosti, vytvořená v rámci Metodického materiálu pro sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na děti, která procentuálně určuje, kolik ze svého příjmu náleží jak starému dítěti.

Oproti tomu přesně vyčíslené dávky pěstounské péče zajišťují hmotné zabezpečení nezletilého a odměnu pěstouna. Odměna pěstouna se tohoto tématu v zásadě netýká a proto zde nebude rozebírána.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje výdaj státu pěstounovi, který za tuto dávku hradí potřeby nezletilého. Tento je upraven v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále také jen „zákon“). Uvedený zákon věnuje

pěstounské péči hlavu pátou. V ust. § 47f odst. 3 zákona činí výše příspěvku pro dítě ve věku do šesti let částku ve výši 4 950 Kč, pro dítě ve věku 6 až 12 let částku ve výši 6 105 Kč, pro dítě ve věku 12 až 18 let částku ve výši 6 985 Kč a pro dítě ve věku od 18 do 26 let ve výši 7 260 Kč.⁸⁰ Jiné jsou pak hodnoty příspěvku, pokud je dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby v jakémkoli stupni závislosti. Za rok 2018 vydala Česká republika na dávky spadající do pěstounské péče částku ve výši 3,8 miliard korun, z toho 1,2 miliard na příspěvky na úhradu potřeb dítěte.⁸¹

Pro snadnější orientaci a přehlednější přístup budou dále v této kapitole zohledněny pouze běžné výživné a běžné příspěvky na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči.

Je podstatné zmínit, že dle ust. § 961 odst. 1 OZ nemá svěřeni dítěte do pěstounské péče vliv na vyživovací povinnost rodičů. Rozsah výživného stanoví soud stejným způsobem jako při stanovení druhému rodiči – s ohledem na možnosti, schopnosti a majetkové poměry a odůvodněné potřeby dítěte. Velmi důležitý je i následující odstavec, tedy ust. § 961 odst. 2 OZ, který říká, že náleželi dítěti příspěvek na úhradu jeho potřeb podle jiného zákona, přechází právo dítěte na stát. Ve druhé větě zmiňuje situaci, kdy je výživné stanovené rodičům vyšší než příspěvek na úhradu potřeb dítěte hrazené státem, a říká, že tento rozdíl náleží dítěti.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče, soud stanoví rodičům dítěte výživné⁸², a to buď již v rozhodnutí o svěřeni dítěte do pěstounské péče⁸³, nebo na návrh Úřadu práce ČR, přičemž výživné bude hrazeno na jeho účet. To znamená, že na stát přechází nárok dítěte na výživné (tzn. výživné nejde do rukou pěstounů). Na stát zároveň přechází povinnost hradit příspěvek na úhradu potřeb dítěte dle zvláštního předpisu – zde je míněno ust. § 47f odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, tedy dítěte

⁸⁰ Dle ustanovení § 47f odst. 2 zákona „nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zachovává i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatření dítě podle zákona upravujícího státní sociální podporu, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, který byla do dosažení zletilosti osobou pečující...“

⁸¹ *Výdaje na pěstounskou péči dosáhly 3,8 miliard* [online]. Český statistický úřad. Publikováno dne 15. 11. 2019. Dostupné z: < <https://www.czso.cz/csu/czso/vydaje-na-pestounskou-peci-dosahly-38-miliard>>.

⁸² Platí, že pokud nejsou rodiče schopni hradit výživné, přechází tato povinnost na předky dítěte dle ust. § 910 odst. 2 a 3 OZ.

⁸³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTHALOVÁ, L. a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655- 975)*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. Str. 1276.

nezaopatřeného a nezletilého, a to k rukám pěstounů. Je zde výjimka dítěte připravujícího se na budoucí povolání, kdy mu lze vyplácet zmíněný příspěvek až do dvaceti šesti let věku. Oproti dávatelce výživného se příspěvek vyplácí na měsíc zpětně.⁸⁴

Pokud vznikne rozdíl mezi výživným placeným rodiči (vyšší částka) a příspěvkem na úhradu potřeb dítěte (nižší částka), náleží, jak je výše uvedeno, tento rozdíl dítěti. Jedná se o případ, kdy výživné převyšuje spotřební charakter výživného a je možné jej dítěti spořit.

Rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 17. 8. 2016 sp. zn. 13 P 167/2015 bylo na návrh budoucích pěstounů rozhodnuto o svěřeni nezletilého do pěstounské péče (výrok I. rozsudku). Důvodem byla neschopnost rodičů vytvořit nezletilému vhodné prostředí pro jeho péči. Týmž rozsudkem bylo stanoveno oběma rodičům výživné, otci ve výši 1 000 Kč měsíčně (výrok II. rozsudku) a matce ve výši 3 200 Kč měsíčně (výrok III. rozsudku). V poučení soud uvedl, že bude-li dítěti přiznáno právo na příspěvek na úhradu jeho potřeb podle jiného zákona, přechází právo dítěte na stát – příslušný Úřad práce, který příspěvek vyplácí. Otcí soud stanovil velmi nízké výživné z důvodu jeho příjmu, kterým je pouze invalidní důchod. Matka by dle soudu měla zvládnout hradit výživné ve výši jedné šestiny svého příjmu.

Oproti tomu v rozsudku OS v Tachově ze dne 19. 3. 2019 č.j. 13 P 113/2018-72 bylo rozhodnuto o výživném na návrh Úřadu práce – Krajské pobočky v Plzni, a tedy nebylo o něm rozhodnuto v rozsudku o svěřeni do pěstounské péče. V tomto rozsudku soud stanovil otci přispívat na výživné nezletilých částkou 2 475 Kč na každé ze tří nezletilých dětí a matce částkou ve výši 1 500 Kč na každé z nich. Návrh na vydání rozhodnutí byl podán dne 11. 2. 2019, o svěřeni do pěstounské péče bylo rozhodnuto 11. 12. 2018. V odůvodnění soud uvedl, že každé z nezletilých byl přiznán příspěvek na úhradu potřeb dítěte ve výši 4 950 Kč.

Stát má povinnost zkoumat, zda-li nedošlo ke změně poměrů, které by odůvodňovaly zvýšení výživného. Rozsudkem OS v Tachově ze dne 14. 11. 2017 č.j. 13 P 108/2010-322 soud zvýšil výživné na nezletilého svěřeného do pěstounské péče rozsudkem z dubna 2017. Úřad práce návrh odůvodnil

⁸⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTHALOVÁ, L. a kolektiv. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655- 975)*, 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. Str. 1276.

zvýšením příspěvku na úhradu potřeb dítěte od června téhož roku. Navrhl, aby bylo každému rodiči stanoveno výživné ve výši 3 175 Kč měsíčně, tedy každému polovina částky příspěvku. Matce navrhované výživné soud v navrhované výši stanovil, otcí, který měl více vyživovacích povinností, dosahoval nižších příjmů, nicméně s nezletilým se stýkal a přispíval mimo vyživovací povinnost, soud stanovil výživné ve výši 2 000 Kč měsíčně.

Z třiceti poskytnutých rozsudků Okresního soudu v Tachově⁸⁵ je patrné, že částky, které poskytují rodiče druhému pro potřeby nezletilého, kterého má v péči právě druhý rodič, ať již otec nebo matka, nedosahují mnohdy ani z poloviny na příspěvek, na který by měl nezletilý nárok v pěstounské péči. Je nutné zdůraznit, že ze třiceti zmíněných rozsudků se pouze osmnáct z nich zabývalo výživným jednoho rodiče druhému (pro výživu nezletilého), a těchto osmnáct rozsudků rozhodovalo o výživném pro dvacet osm dětí. Do šesti let věku dítěte soud rozhodoval o šesti nezletilých, ve věku 6-12 let rozhodoval o dvanácti nezletilých, ve věku 12-18 let věku dítěte rozhodoval soud o devíti nezletilých a ve věku osmnáct a více let rozhodoval v jednom případě. Dle výpočtů zaplatí rodič v průměru částku 2 416,6 Kč na nezletilého do věku šesti let, částku 3 275 Kč⁸⁶ na dítě ve věku 6-12 let, částku 3 777 Kč⁸⁷ na dítě ve věku 12-18 let a částku 1 500 Kč pro dítě ve věku 18 a více let⁸⁸. I tyto hodnoty je možné vidět v tabulce ukazující zjištěné hodnoty, která dále zobrazuje výši příspěvků na úhradu potřeb dítěte a rozdíl mezi těmito hodnotami.

Věk dítěte	Výživné rodiče na nezletilého	Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	Rozdíl hodnot
0-6 let	2 417 (zaokrouhleno) Kč	4 950 Kč	2 533 Kč
6-12 let	3 275 Kč	6 105 Kč	2 830 Kč
12-18 let	3 777 Kč	6 985 Kč	3 208 Kč
18 a více let	1 500 Kč	7 260 Kč	5 760 Kč

Obrázek 1 Tabulka ukazující zjištěné hodnoty

Uvedená výše výživného má sloužit jako prostředek pro zabezpečení

⁸⁵ Autor práce si uvědomuje, že rozhodování soudů je mezi okresy a kraji odlišné a že rozsudky jednoho okresního soudu nemohou poskytnout dostatečný materiál pro vytvoření statistiky, která by se jevila jako vhodný výchozí materiál pro případné posouzení tohoto problému do budoucna.

⁸⁶ A to včetně jednoho případu, kdy soud stanovil rodiči výživné ve výši 12 000 Kč na nezletilého, což průměr výpočtů dozajista zvedlo.

⁸⁷ Stejně jako v předchozím případě soud v jednom případě stanovil výživné ve výši 13 000 Kč.

⁸⁸ Autor uvádí, že toto číslo vychází pouze z jednoho vzorku, tudíž tento údaj není možné hodnotit jako dostatečně určitý.

běžných výdajů dítěte, na mimořádných (například lyžařský výcvik) by se měli rodiče dohodnout samostatně. Tyto výdaje proto v tabulce nejsou brány v úvahu.

Rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 17. 8. 2016, sp.zn. 13 P 167/2015 stanovil soud výživné na nezletilého ve věku jedenáct let, kterého soud svěřil do pěstounské péče strýce a tety nezletilého, ve výši 1 000 Kč neslyšícímu otci pobírající invalidní důchod ve výši 7 600 Kč a ve výši 3 200 Kč matce, která byla delší dobu nezaměstnaná. Celkem tedy 4 200 Kč místo 6 105 Kč, tedy téměř o dva tisíce méně, než by na nezletilého přispěl stát. Z porovnávací tabulky je patrné, že výživné stanovené soudem ani z části nedosahuje na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Dle studie, která byla vypracována Českým statistickým úřadem (dále také jen „ČSÚ“) v roce 2003⁸⁹, vydá domácnost s dětmi na jejich výchovu a výživu více než 10 000 Kč měsíčně, přičemž přímé výdaje, které jsou nezbytně důležité, tvoří 5 500 Kč. Za polovinu této hodnoty bylo nezletilému pořízeno jídlo a ošacení. Na jedno dítě pak, dle studie, vychází částka 6 352 Kč měsíčně. U dětí do dvou let činily výdaje částku 5 391 Kč měsíčně, ve věku 15 až 17 let částku 7 087 Kč a nad osmnáct let částku 8 020 Kč. S vyšším počtem dětí nicméně náklady klesají, přesto se ale jedná o větší zatížení domácího rozpočtu.⁹⁰

Pokud dle ČSÚ vychází na jedno dítě jako minimální částka 5 500 Kč, na jednoho rodiče (v případě dělení nákladů na dvě poloviny⁹¹) vychází 2 750 Kč měsíčně. A to se pohybujeme stále v údajích z roku 2003, kdy bylo dozajista mnoho věcí – hlavně potravin, levnější. Výživné, které rodiče na dítě přispívají, je tak naprosto nedostačující a k dnešním poměrům neadekvátní, srovnají-li tyto údaje s výše uvedenou tabulkou. Je nicméně zákonnou podmínkou zohlednit majetkové poměry a schopnosti rodičů⁹², mnohdy proto soudy stanovují nižší výživné, než jaké by dítěti splnilo veškeré potřeby. Zároveň poměrně často svá rozhodnutí odůvodňují doporučující tabulkou, do které stanovené výživné, přestože k výše uvedenému nízké, zapadne.

⁸⁹ Novější takto komplexní průzkum nebyl vytvořen. Předchozí průzkum byl udělán v roce 1988.

⁹⁰ *Výsledky šetření o nákladech na východu a výživu dětí*. [online]. Český statistický úřad.

Publikováno dne 3. 12. 2004. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/na_nasich_strankach_najdete_novou_publicaci_naklady_na_vychovu_a_vyzivu_deti_v_roce_2003>.

⁹¹ Výživné, které jeden rodič platí druhému na nezletilé dítě, by mělo sloužit jako jakási náhrada za péči, kterou mu on osobně nevěnuje v takové míře, jako pečující rodič.

⁹² Ust. § 913 odst. 1 OZ.

Vhodným nástrojem, jak těmto diametrálním rozdílům a velice nízkému výživnému předejít, je stanovení nejnížší částky výživného, o kterém bude pojednáno v následující kapitole.

5.2 Způsoby (metody) určování výživného

Metody určování výživného na nezletilé děti je již několik let jedním z nejvýznamnějších témat z okruhu výživného. Návaznost bude zřejmá i v další kapitole, která bude pojednávat o srovnání s ostatními zeměmi, když právě ony jsou příkladem a předmětem k porovnání českého systému a metod, na základě kterých je výživné na nezletilé určováno.

Máme hned několik metod, jak výživné na nezletilé dítě určit. První z nich, metoda volného hodnocení soudu spočívá v určení rozsahu vyživovací povinnosti rodičů na základě konkrétních, specifických a především pečlivě zjištěných skutečností. Naproti tomu stojí metoda objektivizace, kdy je soud vázán (ne bezvýjimečně) zákonem danými tabulkami, vzorci či jinými způsoby stanovení výživného.

5.2.1 Metoda volného hodnocení soudu

Metoda volného hodnocení soudu, užívaná v České republice, nestanovuje pevné sazby, ani žádné jiné závazné pevné částky, na základě kterých by soud určil přesnou dávku výživného. Kombinují se zde již zmíněné objektivní a subjektivní stránky, především pak nejlepší zájmy dítěte, možnosti a schopnosti a majetkové poměry rodičů a stejná životní úroveň zúčastněných. Volným hodnocením by tak nemělo docházet k narušení zájmů dítěte ani rodiče. Celkové určení a stanovení výživného by mělo být v rovnováze, pokud budou kritéria daná zákonem vyhodnocena tak, jak předpokládá zákonodárce. Nejedná se nicméně o svévoli soudního procesu, právě naopak – soud je vázán základním právem na spravedlivý proces, k čemuž náleží i jeho povinnost rozhodnutí řádně odůvodnit, aby nebyl pochyb o objektivním a zcela nezaujatém zhodnocení soudcem. Soud musí výše uvedená neurčitá kritéria (schopnosti, možnosti, majetkové poměry rodičů a nejlepší zájem dítěte,...) volně vyvážit s aplikační praxí, jelikož by jinak mohlo dojít k porušení předvídatelnosti práva a soudního rozhodnutí. Je nutné, aby soud vzal v úvahu předchozí rozhodnutí a jeho vyhodnocení aplikoval i na podobné případy, a to i přesto, že dva zcela shodné případy neexistují. I z toho důvodu je metoda volného hodnocení soudu více časově náročná, než metoda objektivizace. Zároveň je kladen větší důraz

na způsobilost a především odbornost soudce, který ve věci rozhoduje. Studování spisu, posouzení předešlých případů, možnosti vyhodnocení a v závěru jednání, při kterém bude soudci dokreslen obraz o stavu, ve kterém se rodina nachází, o možnostech a schopnostech rodičů, o zájmech dítěte apod., to je proces, kterým soudce prochází, aby byl co nejlépe obeznámen se situací, na základě čehož bude vynesena rozsudek.⁹³

Mezi hlavní nevýhodu této metody dozajista patří absence subjektu, který by judikaturu ve věci nezletilých sjednocoval. Nejsou dány hranice, ve kterých by se mělo výživné pohybovat, veškeré materiály jsou pouze doporučujícího rázu. Dalo by se říct, že co jiný kraj, to jiný mrav. Soudy mnohdy rozhodují podle životní úrovně v okrese, ve kterém sídlí, není proto výjimkou, že by soudy z větších okresů neakceptovaly nízkou hranici určování výživného v menším okrese, kde je životní úroveň nižší. Například OS v Tachově bude mít pomyslnou hranici nižší, než Obvodní soudy v Praze u skutkově stejného případu.

Velký důraz je zde kladen na odůvodnění rozsudku o stanovení výživného, na základě kterého je možné zpětné zjištění skutečností, dle kterých soud vyhodnotil situaci tak, jak uvedl. Zároveň je to právě odůvodnění, které předchází libovůli soudce nekontrolovatelně rozhodovat. Hlavním důvodem zvýšených nároků na odůvodnění rozsudku je však zajištění, aby se do budoucna mohlo ověřit, zda-li došlo ke změně poměrů a zda-li je tedy na místě vydat rozhodnutí nové.

5.2.2 Metoda objektivizace

Oproti metodě volného hodnocení soudu stojí metoda objektivizace, která nezohledňuje subjektivní kritéria a která není v České republice používána. Hlavními zástupci jsou Rakousko, Velká Británie nebo Německo. Zákonodárce doporučil, aby si soudy v okrese, ve kterém soudí, navrhly vlastní tabulky či jiné vzorce, které by odpovídaly lépe tamější situaci, než by to zvládly celostátní závazné tabulky a vzorce, především kvůli nestálé a nevyrovnané situaci mezi oblastmi celé republiky, počínaje rozdíly mezi vesnicemi a městy.

Tato metoda se pyšní téměř absolutní předvídatelností rozhodnutí, jelikož každý obdobný případ se stejnými skutečnostmi a vlastnostmi je posuzován ze zákona stejně. Soud je zbaven dlouhého studování situace a hledání

⁹³ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 207.

podobného, navíc klesá časové vypjetí. Není brán ohled na prostředí okresu či kraje, neexistují nerovnosti v rozhodování. Není zde místo na vlastní představy soudce ani na posouzení situace z vlastních životních zkušeností.⁹⁴

„Téměř“ absolutní předvídatelnost, jak je uvedeno v první větě předchozího odstavce má své důvody. V každém právním řádu, který metodu objektivizace užívá, je totiž možnost určité změny, modifikace, v konkrétních situacích, kde by vznikla závažná újma některé ze stran, předně tam, kde by rozhodování nebylo spravedlivé a konformní s jinými ustanoveními zákona. V první řadě je opět nejlepší zájem dítěte.⁹⁵

Metoda objektivizace přináší mnoho možností, jak jí uchopit do právního řádu, ať již přes tabulky, vzorce či jiné obdobné nástroje, tak i stanovením hranice pro výši výživného. Příhodným vzorem je Slovensko, které zavedlo nejnížší možnou míru výživného, a částečně tak též užívá této metody. Německo se svými tabulkami je oproti tomu příkladem, kde se objektivizace užívá nikoli jen částečně.⁹⁶

5.2.3 Tabulková metoda

Tabulková metoda nebo také tabulkový způsob vypracovává tabulky, které zpracovávají objektivní kritéria, jako je věk nezletilého, počet vyživovacích povinností nebo také plat rodiče jako povinného. Nejvhodnějším příkladem je Rakousko, neboť zde tabulky vycházejí z dílu příjmu povinného, který je vyjádřen v procentech, a dále se váže na jednotlivé okolnosti případu. Oproti tomu v Německu jsou tabulky velmi často měněny za účelem aktualizace, jelikož tamější tabulky stanovují výši výživného dle platu povinného rodiče a věku dítěte, nicméně ekonomická situace je stále v pohybu a dochází tak i ke zvyšování platů – proto je nutné zachovat poměr mezi tabulkou a reálným výdělkem v čase.⁹⁷

Zajisté velmi dobře známý *Materiál pro sjednocení rozhodovací praxe soudu v otázkách výživného na děti* z minulého desetiletí byl pokus o přiblížení se k tabulkové metodě a dání přesnějších a konkrétnějších pravidel, které by pomohly vymítit při určování výživného rozdíly, o kterých je psáno výše v souvislosti s rozdíly dle okresů. Ministerstvo spravedlnosti tento materiál

⁹⁴ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv: *Aktuální problémy rodinněprávním regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 209.

⁹⁵ Tamtéž. Str. 209.

⁹⁶ O obou státech bude pojednáno v kapitole *Porovnání české právní úpravy s jinými státy*.

⁹⁷ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv: *Aktuální problémy rodinněprávním regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 210.

vypracovalo vzorově podle výše uvedených dvou sousedních zemí, avšak nadále zůstává pouze doporučující a soudy nemají povinnost se jím řídit. Není nicméně bezvýjimečné, že právě na doporučující tabulku soudy mnohdy ve svých rozhodnutích odkazují a dokazují tím, že se snaží pohybovat se v mezích, které tabulka ukládá. Zároveň také pomáhá k několikrát zmíněné právní jistotě, neboť se očekává, že se soudem daná výše výživného bude pohybovat v doporučených mezích a že se při jejím určení nebudou vyskytovat více či méně znatelné výkyvy.⁹⁸

Ani doporučující tabulka však není přesně určující, když zohledňuje pouze věk dítěte a příjmy rodičů. Důležitým parametrem pro stanovení výživného je například i počet vyživovacích povinností, současnou situaci (například očekávané výdaje spojené se zdravotním stavem), movitý a nemovitý majetek, celkovou životní úroveň povinného apod. Je nicméně pochopitelné, že vše nelze obsáhnout do jednoho shrnujícího materiálu a je naopak lepší, že tabulek pro výpočet není nepřehledné množství. Je přijatelné mít jednu primitivní určující tabulku, od které se soud může „odrazit“ a poté nakombinovat s dalšími skutečnostmi a zjistit tak adekvátní výši pro stanovení výživného na nezletilé dítě.

Přestože má tabulka pouze doporučující hodnotu, nemůže být soudem zcela ignorována, jak vyjádřil Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 6. 2011 sp. zn. III. ÚS 1303/2011 když podotkl, že by bylo porušením ústavnosti stanovit výživné ve výši, která by se razantně vymykala právě hodnotám daných tabulkou, pokud by tomu zjištěné skutečnosti neodpovídaly a věcné důvody pro takové rozhodnutí by vůbec neexistovaly. Vyslovil, že *„Ústavní soud zásadně nepřezkoumává zákonnost soudních rozhodnutí, a tím spíše nemůže přezkoumávat soulad soudního rozhodnutí s metodickým pokynem Ministerstva spravedlnosti (který ani není pro soud právně závazný). O porušení ústavnosti by v této souvislosti mohlo být uvažováno, pokud by se soudní rozhodování zcela vymykalo běžným standardům, tedy pokud by vznikl značný (extrémní) rozdíl mezi soudem stanoveným a "tabulkovým" výživným, aniž by pro to existovaly věcné důvody.“*⁹⁹

Zářným příkladem, kdy soud stanovil výživné pod hodnotu danou tabulkou je rozsudek Okresního soudu v Tachově, který ve svém rozsudku č. j. 13 P

⁹⁸ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-573-1. Str. 23.

⁹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2011 sp.zn. III. ÚS 1303/2011.

25/2011-73 uvedl, že dle doporučující tabulky Ministerstva spravedlnosti ČR¹⁰⁰ by výživné u dětí ve věku 10 - 14 let mělo činit 15 - 19 % čistého příjmu povinného rodiče. Soud schválil dohodu rodičů, na základě které se otec zavázal přispívat částkou 3 500 Kč měsíčně, přičemž jeho výdělek dosahuje výše 30 000 Kč čistého. Nižší míru, než doporučující tabulka předpokládá, soud dále odůvodnil otcovou insolvencí a názorem, že dohodnuté výživné pokryje odůvodněné potřeby nezletilého.

Naopak v rozsudku OS v Tachově sp. zn. 13 P 260/2014 soud uvedl, že jím stanovené výživné nevybočuje z hodnot dle doporučujícího materiálu (tabulky) Ministerstva spravedlnosti České republiky, když pro dítě ve věku od 0 do 5 let je procentuální rozmezí čistého příjmu rodiče 11 – 15 % a u dětí ve věku 6 až 9 let je procentuální rozmezí čistého příjmu rodiče 13 – 17 %. U matky došlo ke změně poměrů, když změnila zaměstnání a nyní vydělává o 18 000 Kč více, a tedy 33 741 Kč čistého měsíčně. Soud jí stanovil výživné pro nezletilého ve věku 5 let ve výši 5 000 Kč měsíčně a pro nezletilého ve věku 8 let ve výši 5 500 Kč měsíčně.

Věk dítěte	Podíl z příjmu rodiče
0–5 let	11–15 %
6 - 9 let	13–17 %
10 - 14 let	15–19 %
15 - 17 let	16–22 %
18 a více let	19–25 %

Obrázek 2 Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti

5.2.4 Pevná částka

Pevná částka, jak název vypovídá, je taková částka, kterou soud svým rozhodnutím nemůže změnit, jelikož je daná zákonem. Pevná částka je například nejnižší částka, kterou by měl povinný rodič hradit nezletilému - taková je úprava na Slovensku i v Německu. Spodní hranice určuje, jaká je minimální potřeba pro zaopatření výživy nezletilého, k uspokojení jeho základních potřeb a zároveň do určité míry funguje jako sjednocovatel praxe. Soud, jak je již zmíněno, nemůže rozhodnout o nižší částce výživného, než je zákonem dané minimum. Slovenská spodní hranice je vázána k hledisku dávky životního minima. V případě zavedení pevné částky lze uvažovat i o navázání k minimu existenčnímu.

¹⁰⁰Celým názvem: *Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti.*

Je otázkou, pokud by byl tento institut zaveden i v České republice, zda-li by nárazově nedošlo k přetížení soudní soustavy, vzhledem k tomu, že by z úřední povinnosti bylo zahájeno každé řízení, které skončilo určením výše výživného pod zavedenou hranicí. Jsou navíc případy, kdy soudy určují výživné spíše pro motivaci a cit pro zodpovědnost, než pro zajištění potřeb nezletilého.¹⁰¹

Příklady, kdy by bylo nutné zahájit řízení z úřední povinnosti, aby došlo k dorovnání výživného alespoň na zákonnou spodní hranici, mohou být následující.

Rozsudkem OS v Tachově č.j. 13 P 1/2013 – 291 ze dne 12. 6. 2018 rozhodl soud o povinnosti matky přispívat na nezletilého měsíčně částkou 700 Kč a na nezletilou částkou 700 Kč měsíčně, přestože soud o rok dříve schválil dohodu rodičů, na základě které matka přispívala na každé z nezletilých částkou 300 Kč měsíčně. Zde je příkladně znázorněna situace, kdy soud schválil dohodu rodičů z důvodu prohloubení citu matky pro zodpovědnost. Takto nízká částka samozřejmě odporuje hlavnímu účelu výživného a zdaleka nepokryje náklady nezletilých, nicméně má výchovný charakter. Přesto však by ani navýšená částka nedosáhla na spodní hranici minimální výše výživného a muselo by tak být znovu z úřední povinnosti navýšeno.

Dalším vhodným příkladem, kde by soud musel řízení z moci úřední zahájit je rozsudek Okresního soudu v Tachově č. j. 13 P 2/2015-122, kde rozhodl o povinnosti matky přispívat na výživu nezletilé částkou 1 000 Kč měsíčně na účet Úřadu práce ČR, jelikož nezletilá byla dřívejším rozsudkem svěřena do péče pěstouna. Matka se přitom domáhala snížení výživného z částky 2 250 Kč měsíčně na částku 500 Kč měsíčně z důvodu, že jí vznikla nová vyživovací povinnost, čímž se poskytované dávky sníží. Úřad práce navrhl návrh matky na snížení výživného zamítnout s odůvodněním, že matka již dříve neměla snahu výživné uhradit a její přístup byl tím pádem nezodpovědný. Soud vzhledem k další vyživovací povinnosti matce výživné snížil, avšak na částku, kterou považoval za adekvátnější. Na tomto případě je zcela zjevné, že by výše výživného byla pod hranicí pevného minima. V tom je spatřována výhoda volného hodnocení soudu, když soud zde přihlédl k okolnostem, které pečlivě uvážil a vyhodnotil ve prospěch matky.

¹⁰¹ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv: *Aktuální problémy rodinněprávním regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 211.

V souvislosti se stanovením minimální hranice pro určení výživného vyvstává otázka, zda-li soud má schválit dohodu rodičů „za každou cenu“, nehledně na to, že zákon i při schvalování dohod pamatuje na zájem dítěte, nebo namísto dohody rozhodnout autoritativně, což by mohlo narušit vztahy mezi rodiči. Většina soudců a dozajista i pracovníků OSPOD je rádo, že rodiče komunikují a dokážou se dohodnout. Stanovení pevné nejnižší částky by nicméně vedlo k tomu, že by nebylo možné stanovit takového symbolické částky, jako je 300 Kč, což rozhodně potřeby dítěte nepokryje, byť se na tom rodiče dohodnou. Zájem dítěte by byl dáním spodního minima posílen. Pak je tu ale otázka, jestli není vhodné rodiče, kteří se ocitli ve stavu takové nouze, že byli nuceni stát se lidmi bez domova, motivovat k placení výživného právě symbolickým výživným, například stokorunou měsíčně.

5.2.5 Podílová metoda

Podílová metoda, nebo také podílový způsob, přichází s myšlenkou, že se příjem povinného rozdělí na několik částí v závislosti na počtu vyživovacích povinností. Tzv. Gerlichovo pravidlo, které bylo užíváno v době účinnosti Obecného občanského zákoníku z roku 1811, uvádí, že příjem povinného se má rozdělit na čtyři části. Tři části připadnou povinnému a zbylý díl se rozdělí na tolik částí, kolik oprávněných se k povinnému váže. Není brán ohled na věk dítěte, jeho potřeby ani další kritéria, většinou proto není možné, aby došlo ke krytí veškerých jeho potřeb, které by jinak povinný – rodič, zajišťovat měl.¹⁰²

5.3 Dílčí závěr

Přestože, jak již bylo zmíněno, je brán ohled spíše na hlediska oprávněného dítěte, nelze hlediska povinného v žádném případě opomíjet. Pro rozhodování je nutné zohlednit jak subjektivní, tak i objektivní stránku povinného – jeho možnosti, schopnosti a majetkové poměry. Situací, kdy povinný rodič není schopný hradit výživné je mnoho a jednotlivá úskalí, o kterých se zákon výslovně nezmiňuje, je pak nutné dotvářet judikaturou.

Co se týče změny rozsudku o výživném, pak bylo zmíněno, že ani zde není právní úprava bez mezer a i zde hrají podstatnou roli judikáty. Návrhy na změnu rozhodnutí nejsou výjimečné, v celé České republice bylo v roce 2018 celkem

¹⁰² ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv: *Aktuální problémy rodinněprávním regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-74-8. Str. 209.

8 860 případů, kdy soud výživné zvyšoval a 1 020 případů, kdy bylo výživné rozsudkem soudu sníženo.¹⁰³

¹⁰³ Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v opatrovnických věcech k roku 2018. Viz Příloha.

6 Porovnání české právní úpravy s jinými státy

Česká právní úprava, jak bude dále zmíněno, je co se týče úpravy výživného a vyživovací povinnosti v mnohém shodná, ale i v lecčem odlišná od zahraničních úprav.

Státy, které budou s českou úpravou srovnávány jsou vybrány z důvodu rozdílného posuzování kritérií, podle kterých je výživné stanoveno, z důvodu existence nebo naopak absence určitých právních institutů apod. Jsou jimi Spolková republika Německo (dále jen „Německo“), Rakouská republika (dále jen „Rakousko“), Slovenská republika (dále jen „Slovensko“) a Švýcarská konfederace (dále jen „Švýcarsko“).

6.1 Německo

Německá právní úprava výživného je obsažena především v občanském zákoníku, který je platný od roku 1896 (dále jen „BGB“¹⁰⁴), konkrétně pak v ustanoveních § 1601 - 1615. Občanský zákoník však není jediným zdrojem – například právní úpravu zálohovaného výživného upravuje zákon o zabezpečení výživného pro děti svobodných matek a otců pomocí zálohovaného výživného¹⁰⁵.

Ustanovení § 1602 odst. 1 BGB říká, komu je výživné určeno. Jedná se o osoby neschopné se uživit a nezletilým dětem. V odst. 2 dává možnost nezletilému dítěti požadovat po rodičích výživné, i když jejich majetkové možnosti a příjmy nejsou pro hrazení výživného dostatečně vysoké. Z tohoto ustanovení uvádí článek 1603 odst. 1 výjimku, kdy říká, že osoba, která není schopná takové výživné poskytnout, aniž by ohrozila své odůvodněné potřeby či přiměřené výdaje, není povinna toto výživné poskytovat. Ocitne-li se rodič v takové situaci, podle odst. 2 téhož článku musí využít veškerých prostředků pro zabezpečení výživy dítěte.

Výši výživného upravuje ust. § 1610 odst. 1 a 2 BGB, když odst. 1 uvádí, že „*částka, která je určena na výplatu výživného, je určena stylem dosavadního života (adekvátní údržba)*.“ Odst. 2 dále uvádí, že „*výživné má pokrývat náklady na bydlení a náklady na přiměřenou přípravu na povolání, tedy náklady na vzdělávání*.“

Stejně jako například na Slovenku je i v německém právním řádu zakomponována částka stanovující minimální výši výživného. Tento institut

¹⁰⁴ V překladu Bürgerliches Gesetzbuch.

¹⁰⁵ Unterhaltsvorschussgesetz z roku 1979.

upravuje ust. § 1612a odst. 1 BGB. Tato částka není pevně daná, odvíjí se od zákona o daních z příjmů a je závislá na věku dítěte – čím starší dítě, tím vyšší minimální částka. Pro období dítěte do šesti let věku je stanovena procentuální sazba 87 % jedné dvanáctiny dvojnásobku přídatku na dítě (kindergeld); pro věk 7 až 12 je procentuální sazba na 100 % téhož; a od třinácti let věku je procentuální sazba na 117 % téhož.

A. Kindesunterhalt							
	Nettoeinkommen des Barunterhaltspflichtigen (Anm. 3, 4)	Altersstufen in Jahren (§ 1612 a Abs. 1 BGB)				Prozentsatz	Bedarfskontrollbetrag (Anm. 6)
		0 – 5	6 – 11	12 – 17	ab 18		
<u>Alle Beträge in Euro</u>							
1.	bis 1.900	369	424	497	530	100	960/1.160
2.	1.901 - 2.300	388	446	522	557	105	1.400
3.	2.301 - 2.700	406	467	547	583	110	1.500
4.	2.701 - 3.100	425	488	572	610	115	1.600
5.	3.101 - 3.500	443	509	597	636	120	1.700
6.	3.501 - 3.900	473	543	637	679	128	1.800
7.	3.901 - 4.300	502	577	676	721	136	1.900
8.	4.301 - 4.700	532	611	716	764	144	2.000
9.	4.701 - 5.100	561	645	756	806	152	2.100
10.	5.101 - 5.500	591	679	796	848	160	2.200
ab 5.501		nach den Umständen des Falles					

Obrázek 3 Düsseldorfské tabulky pro rok 2020

Tabulky, podle nichž mohou soudci rozhodovat při stanovení výše výživného, se nazývají „Düsseldorfské tabulky“ (viz Obrázek 3) a stejně jako v naší právní úpravě ani zde nejsou právně závazné. Údaje v tabulce uvádí čistý příjem povinného ku věku dítěte.

6.2 Rakousko

Rakouská právní úprava pro určení výživného se nachází primárně v obecném občanském zákoníku z roku 1811 (dále jen „ABGB“¹⁰⁶) v ustanoveních § 231-238. Shodně jako německá právní úprava má i tato další zákony, upravující speciální instituty, například zákon o poskytování záloh na výživné aj.

¹⁰⁶ V překladu Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie.

Ustanovení § 231 odst. 1 ABGB uvádí, že rodiče mají přispívat na pokrytí životních potřeb dítěte dle svých možností, schopností, potenciálu a s ohledem na jejich síly. Ve druhém odstavci téhož ustanovení je stanoveno, že výživné je placeno tomu rodiči, který se stará o domácnost, ve které dítě vyrůstá. Pokud by na výživu dítěte povinný rodič nedosáhl předpokládanou výši, aniž by sám neohrozil svou životní situaci, musí také rodič, který o dítě pečuje, na něj výživným přispívat.

V § 231 odst. 3 zákon uvádí, že nárok na výživné dítěti se snižuje, pokud má vlastní příjem či je vzhledem k životním podmínkám soběstačné. Toto ustanovení je možné komparovat s ust. § 912 OZ, který, jak již bylo několikrát zmíněno, říká, že dítě má právo na výživné, přestože vlastní majetek, ale zisk z něj spolu s příjmem z výdělečné činnosti nepostačuje k jeho výživě. Rakouská úprava striktně nezmiňuje majetek dítěte, nicméně lze dovodit, že zisk z něj spadá pod „vlastní příjem“.

V případě, že rodiče nejsou schopni zajistit dítěti požadované výživné, přechází povinnost částečně na předky.¹⁰⁷ Ti mají výživné hradit v takové výši, která by dorovnávala výši výživného hrazenou rodiči. Prarodiče dítěte mají tuto povinnost nicméně pouze za předpokladu, že to neohrozí jejich vlastní přiměřené výživné.

Rakouská právní úprava zakotvila tabulky ukazující běžné, obvyklé výživné (tzv. Regelbedarf), které vychází prvotně z čistého měsíčního příjmu povinné osoby ve spojení s judikaturou stanoveným procentním určením, které se nachází mezi 16 – 22 %¹⁰⁸ čistého měsíčního příjmu. Procenta jsou závislá na věku dítěte, avšak nezohledňují individuální potřeby oprávněného. Zemský soud pro občanskoprávní záležitosti ve Vídni navíc stanoví každý rok tzv. Regelbedarfsatz, tedy sazbu obvyklých potřeb dítěte, ze které soudy vychází za situace, kdy se rodič úmyslně vyhýbá pracovní či jiné výdělečné činnosti. Zároveň je tato sazba brána jako podpůrná sazbě dané v procentech, jelikož tato nezahrnuje individuální potřeby.

Luxusní hranice, jak se říká horní hranici výživného, je používána k rozhodování, kde je povinným rodič s nadstandardními příjmy. Výživné se nad rámec může zvýšit o dvou až dvou a půl násobek sazby obvyklých potřeb

¹⁰⁷ Ust. § 232 ABGB.

¹⁰⁸ Věk 0-6 let dítěte = 16 %, věk 6-10 let dítěte = 18 %, věk 10-15 let dítěte = 20 %, věk od 15 let = 22 %.

dítěte. Soudy tím chtějí zamezit stanovování enormních výší výživných, které se nejeví jako výchovné. Zároveň ani tato hranice není dána ze zákona, nýbrž je pouze doporučující a není proto nutně nesprávné, pokud soudy rozhodnou i mimo tyto hodnoty.¹⁰⁹

Dalším rozdílem je zde maximální věková hranice oprávněného – v Rakousku trvá vyživovací povinnost maximálně do 28 let věku. Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, česká právní úprava přesný věk nestanoví a lze tedy vycházet z předpokladu zákonodárce, že vyživovací povinnost trvá do doby, než je oprávněné dítě schopno se samo žít.

6.3 Slovensko

Ve slovenských právních předpisech legální definici výživného nenajdeme. Jeho druhy, podmínky a parametry upravuje zákon o rodině č. 36/2005 Z.z. Vyživovací povinnost rodičů k dětem je upravena v ust. § 62 – 65.

Slovenská právní úprava vyživovací povinnosti se od té naší v obecných parametrech zásadně neliší. Dle ust. § 62 odst. 1 zákona o rodině mají rodiče vyživovací povinnost k dítěti do doby, než je schopno se samo žít. Soudy při určování výše výživného zohledňují odůvodněné potřeby oprávněného, schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.¹¹⁰

V čem se nicméně právní úprava Slovenska oproti naší zásadně odlišuje, je zavedení institutu minimální částky výživného. Ust. § 62 odst. 3 zákona o rodině říká, že každý z rodičů, a to bez ohledu na jejich schopnosti, možnosti a majetkové poměry, je povinen plnit vyživovací povinnost k dítěti v minimálním rozsahu 30 % z částky životního minima na nezaopatřené neplnoleté dítě anebo na nezaopatřené dítě, a to podle zvláštního zákona¹¹¹.

Tabulky, pomůcky ani žádné jiné způsoby, které by pomáhaly sjednotit soudní praxi ve slovenské právní úpravě nenalezneme. Je na individuálním posouzení soudu, jak bude o výživném rozhodnuto.

¹⁰⁹ ZAHOŘÁKOVÁ, R., POHL, M., OBRAČAJOVÁ, B. *Výživné a zálohové výživné ve vybraných evropských státech*. Parlamentní institut, studie 5.358, 2015. Str. 8.

¹¹⁰ Ust. § 62 odst. 2 zákona o rodině.

¹¹¹ § 2 písm. c) zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime. V současnosti činí životní minimum fyzické osoby v souvislosti s nezaopatřeným dítětem a zaopatřeným neplnoletým dítětem na částku 95,96 eur. Nyní tedy minimální výživné na Slovensku činí 28,78 eur.

6.4 Švýcarsko

Švýcarská právní úprava výživného je zakotvena ve švýcarském občanském zákoníku z roku 1907 (dále jen „SZGB“¹¹²).

Článek 276 odst. 1 tohoto zákona říká, že rodiče jsou povinni se starat o obživu dítěte a zajišťují mu náklady na vzdělání, výchovu a péči. Článek 276a odst. 1 stanovuje přednost vyživovací povinnosti vůči nezletilému před jinými vyživovacími povinnostmi.

Stejně jako rakouská, tak i švýcarská právní úprava zná věkovou hranici, do které mají rodiče povinnost hradit výživné, pokud se dítě není schopno se samo živit. Ve Švýcarsku je tato hranice stanovena na 18 let věku, tedy do dosažení zletilosti. Výjimku mají studující děti, těm rodiče hradí výživné do dokončení vzdělání.

		Ernährung	Kleidung	Wohnen	Wohnkosten und Haushalt	Krankenkasse	Gesundheit	Telefon und Internet	Freizeit, Förderung und öv	Gesamtkosten
Altersjahre*		Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.	Fr./Mt.
Einzelkind	1. bis 4.	285	105	495	70	115	175	0	50	1295
	5. bis 12.	315	95	495	70	115	50	0	300	1440
	13. bis 18.	350	125	495	70	115	185	65	360	1765
1 von 2 Kindern	1. bis 4.	220	60	445	40	115	110	0	50	1040
	5. bis 12.	265	45	445	40	115	40	0	300	1250
	13. bis 18.	350	95	445	40	115	130	45	360	1580
1 von 3 Kindern	1. bis 4.	195	55	375	35	115	100	0	50	925
	5. bis 12.	250	40	375	35	115	40	0	300	1155
	13. bis 18.	350	95	375	35	115	130	45	360	1505

* Erläuterung zum Begriff Altersjahre: Jedes Altersjahr wird mit dem entsprechenden Geburtstag vollendet. Als Beispiel: Das vierte Altersjahr beginnt einen Tag nach dem dritten Geburtstag und ist mit dem vierten Geburtstag vollendet.
Die Tabelle kann über das 18. Altersjahr bis zum 21. Altersjahr angewendet werden, wenn die Krankenkassenprämien angepasst werden und die oder der junge Erwachsene im Haushalt eines Elternteils lebt.

Obrázek 4 Doporučená výše výživného dle odhadnuté výše nákladů spojených s výchovou dítěte¹¹³

Ve švýcarské právní úpravě je článkem 285 odst. 1 zakotvena povinnost přihlídnout při stanovení výše výživného k majetku a příjmu dítěte.

Stejně jako v naší právní úpravě i zde je možnost snížení či zvýšení výživného při významné změně poměrů. Pokud nastane na straně dítěte

¹¹² V originálním znění: Schweizerisches Zivilgesetzbuch.

¹¹³ *Zürcher Kinderkosten-Tabelle vom 1. Januar 2020. Kanton Zürich* [online]. Dostupné z: <https://ajb.zh.ch/internet/bildungsdirektion/ajb/de/beratung-familie-und-kinder/unterhalt/unterhaltsbedarf/_jcr_content/contentPar/downloadlist_1/downloaditems/z_rcher_kinderkosten.spooler.download.1579507086781.pdf/kinderkosten_2020.pdf>

Tabulka v prvním sloupci rozlišuje, zda se jedná o jedináčka či více dětí, dále uvádí věk dítěte, vyčísluje jednotlivé náklady a závěrem dochází k doporučené výši výživného.

nepředpokládaná mimořádná potřeba, může soud rodiči stanovit vyplacení tohoto zvláštního příspěvku.¹¹⁴

Výživné soudy stanovují na základě svého individuálního posouzení, avšak mohou se inspirovat údaji ohledně celkových odhadnutých nákladů na dítě, které vydává Úřad na ochranu dětí z kantonu Curych. Neexistuje však žádný vzorec pro výpočet výživného a částka se liší dle kantonů.¹¹⁵

Při stanovování výše výživného by měl soud dále zohlednit i životní úroveň povinného rodiče, jelikož i v tomto právním řádu má dítě právo podílet se na životní úrovni obou rodičů.¹¹⁶

¹¹⁴ 4l. 286 odst. 1 a 2 SZGB.

¹¹⁵ *Alimente: Berechnung und Einforderung. Familienleben* [online]. Dostupné z: <<https://www.familienleben.ch/kind/alleinerziehend/berechnung-alimente-1956>>.

¹¹⁶ Tamtéž.

7 Do budoucna

Právo, v tomto případě rodinné, je neustále se vyvíjející obor. Vztahy mezi lidmi, nálada ve společnosti i společenské mínění toto odvětví ovlivňují obrovskou měrou a je nutné se mu v některých ohledech přizpůsobit.

V následujících kapitolách jsou uvedeny dva způsoby či lépe řečeno instituty, které dnes v právním řádu nejsou, avšak mohly by být. Opět je zde patrná inspirace z okolních států. Třetí z uvedených je čistě polemická metoda, která se ani v okolních státech nevyskytuje. Jedná se tak spíše o náhled, jak by mohlo být zajištěno, aby byl nejlepší zájem dítěte z pohledu soudu po určité době automaticky ze zákona kontrolován.

7.1 Minimální částka stanovení výživného

V České republice proběhl pokus o nastolení metody objektivizace – konkrétně o zakotvení nejnižší částky výživného, v roce 2010, kdy s návrhem přišla strana Česká strana sociálně demokratická („dále jen ČSSD“), přičemž inspirací byly okolní státy. Bylo navrhováno, aby pro dítě do šesti let bylo nejnižší možné výživné stanoveny na částku 1 400 Kč, pro dítě starší šesti let na částku 1 680 Kč. Jak již bylo zmíněno výše, zavedením institutu pevné nejnižší částky by byly soudy povinny z úřední povinnosti zahájit všechna řízení, ve kterých bylo výživné stanoveny pod touto hranicí, čímž by nejspíše došlo k jejich přetížení.

Vložení minimálního výživného do právního řádu by dle autora mělo pozitivní i negativní důsledky. Mezi pozitivní zajisté patří větší jistota, že se dítěti dostane alespoň taková částka, ze které je možné pokrýt byť minimum jeho výdajů. Negativum je samozřejmě to, že by, jak název vypovídá, částka byla minimální, tzn. je možné, že by i tak docházelo k hojným návrhům na její zvýšení. Zároveň by soudům odpadla možnost stanovení částky výživného pro účely motivace a citu pro zodpovědnost, příkladem budiž již uvedený rozsudek OS v Tachově č.j. 13 P 1/2013 – 291, kdy soud uložil matce povinnost hradit výživné ve výši 700 Kč měsíčně na oba nezletilé, přičemž v dříve uzavřené dohodě rodičů byla dána částka 300 Kč měsíčně.

7.2 Ohlašovací povinnost

Zajímavou myšlenkou se jeví ohlašovací povinnost rodičů (povinného i pečujícího) při změně výdělku – ideální by bylo stanovení výše, o kterou pokud se zvýší nebo sníží výdělek rodiče, bude povinnost tuto změnu ohlásit soudu.

Předejde se tím nevyváženého stavu mezi schopnostmi a možnostmi rodiče a nejlepšího zájmu dítěte. Zároveň bude mít i soud přehled o situaci rodiče, a pokud nastane změna poměrů, která by mohla do hrazení výše výživného zasáhnout, soud řízení ex offio zahájí.

Stejná situace by nastala, pokud by rodič nabyl hodnotné jmění, které by výrazněji a nejen na krátkou dobu ovlivnilo jeho majetkovou sféru, například z dědictví.

Pokud by byla ohlašovací povinnost zavedena, muselo by být vyřešeno i několik situací s tím souvisejících, mimo jiné otázky, zda-li se nejedná o velký zásah do soukromí jedince, jaké změny se budou hlásit a jaké by nemusely, jak by byl systém nastaven, aby už tak přetížené soudy mohly údaje o výši příjmu nebo majetkové situaci rodiče zpracovávat efektivně a rychle, apod.

Co se přetížení soudů týká, autor má za to, že by touto změnou k tomuto stavu nemělo dojít. Změna příjmů povinného rodiče či taková změna ve vlastnictví, aby tím mohla být ovlivněna výše výživného, není situace, která nastává dennodenně každému jedinci. Vhodnou metodou pro sdělení soudům by se mohlo stát online vyplnění formuláře, kde by musel rodič uvést spisovou značku, aby byl případ rychleji rozpoznatelný a snazší k dohledání, přičemž tento formulář by se následně mohl ihned založit do spisu. Nicméně ani prosté sdělení soudu by nemělo způsobovat problémy.

Vliv do osobní sféry jedince by, dle názoru autora práce, nebyl v nepatřičné míře. Je ze zákona dané, že soud při rozhodování o výživném zkoumá mimo jiné i příjem rodiče a zda-li je vlastníkem hodnotnějších movitých věcí jako nemovitosti či automobily. Změna, kterou by museli oba rodiče – jak povinný tak i pečující, hlásit, je proto údajem, který by soud v případě nařízeného jednání zjišťoval.

7.3 Pravidelné zahajování řízení ex offio

S věkem dítěte se zvyšují jeho potřeby, ať již s kroužky, nástupem na jakýkoli stupeň školy, ale také zvyšujícím se kapesným či u dívek s náklady na hygienické potřeby. Nastává tedy otázka, jestli by soudy neměly přezkoumávat výši výživného po uplynutí stanovené doby, například tří či pěti let.

Stejně jako v případě zavedení institutu minimální výše výživného by i zde mohlo dojít k přetížení justičního systému, vzhledem k množství případů, které soudy v průběhu roku rozhodují, a které by tímto musely být postupně znovu

zahájeny. Dozajista by se tím nicméně zajistilo, aby byly odůvodněné potřeby dítěte průběžně zkoumány a na základě toho upravovány dávky výživného, samozřejmě s přihlédnutím i k hlediskům povinného rodiče.

Je otázkou, zda-li by časté zahajování řízení dále nevedlo ke svárům mezi rodiči dítěte. V případě, že spolu rodiče uzavřeli dohodu o výživném, kterou soud schválil, není důvod, aby nebyla z jejich strany dodržována, což se samo o sobě předpokládá. Naopak v případě, kdy soud musel rozhodovat autoritativně, by znovuzahájení mohlo vést k nestabilitě vztahů mezi nimi. Navíc, jak již bylo zmíněno, mají rodiče možnost podat návrh k soudu na zvýšení výživného v případě, že stanovené výživné již nestačí na pokrytí potřeb dítěte. Není tedy nezbytné, aby soud řízení ex offo zahájil v případě, kdy již ke zvýšení výživného na návrh rodiče došlo.

7.4 Dílčí závěr

Je otázkou, zda-li by zavedení objektivizace, konkrétně minimální výše výživného, vedlo k ustálení soudních rozhodnutí ve věcech o stanovení výživného, či by omezení volného posouzení dle současné rodinné situace bylo zásahem neakceptovatelným. Dle názoru autora práce by závazně vyhotovené tabulky byly ku prospěchu s tím, že by, stejně jako v jiných zemích, byly dány situace, za kterých je možno se od údajů v tabulce odchýlit. Již byla zmíněna jakási motivační, symbolická výše stanovení výživného pro rodiče neschopné hradit vyšší částku, a právě takové situace by měly být z tabulek vyňaty. Těžko by se pak nicméně hledala hranice, kde by byla výše výživného ještě rozhodnuta dle údajů v tabulce a kde již nikoli. Možná bychom si v tomto případě mohli vzít vzor z Velké Británie, kde je výživné určeno procenty z platu rodiče, avšak pokud ten nedosahuje výdělku sedmi liber týdně, není výživné určeno. Je možné, že kdyby rodič projevil zájem se o nezletilého starat o podílet se na výživě i přes tento nízký výdělek, soud by měl jeho přání zvážit a symbolické výživné přesto určit.

Ohlašovací povinnost by zavedla možnost soudu být lépe informován o stavu, v jakém se nachází rodiče oprávněného dítěte. Zároveň by mohla být více využívána možnost soudů zahájit řízení ex offo, pokud by se domnívaly, že vzhledem ke zvýšení/snížení příjmů povinného rodiče je vhodné výživné zvýšit/snížit. Nemuselo by docházet k případům, kdy soud rozhoduje o změně výživného po deseti letech s tím, že částku skokově navýší.

Oba instituty jsou možnými možnostmi do budoucna, jakými český právní řád obohatit. Žádný z nich nicméně není v nejbližší době očekávatelný, jelikož o nich není zákonodárci jednáno, zrovna tak ani o zavedení pravidelných zahájení řízení ex offio pro zvýšení výživného.

8 Cochemský systém a jeho přínos pro určování výživného

Vznik cochemské praxe můžeme datovat do sedmdesátých let minulého století. Tento německý systém směřuje k zefektivnění sítě spolupracujících subjektů, které se účastní procesu na ochranu práv dětí za podpory tzv. interdisciplinární spolupráce, přičemž jde především o rozlišování pojmů „právo dítěte“ a „právo na dítě“. Základem je, aby byla znovu realizována komunikace rodičů s dítětem, aby převzali odpovědnost jak za utvářející se vztah mezi nimi, tak i za nastavení pravidel, kterými se budou nadále řídit. To vše musí podléhat nejlepšímu zájmu dítěte. Právě pojem „rodičovská odpovědnost“ německý právní řád nezná, lze se setkat pouze s „rodičovskou péčí“.

Pokud spolu rodiče začnou lépe komunikovat a shodnou-li se, že dítě se nesmí stát překážkou, celkově se stabilizuje náročná situace a rodiče se budou více zajímat o blaho dítěte - a to včetně výše stanovení částky výživného. Pře mezi nimi v nespočetně případech probíhají právě ohledně peněz, financí, počítaje i zasílání částky výživného, kdy jeden rodič nechce, aby stanovená částka byla druhým rodičem zneužita. Pokud pochopí, že jde především o pokrytí výdajů nezletilého, je i následná domluva snazší.

Do tohoto systému, aby správně fungoval, se musí zapojit všechny zainteresované profese – OSPOD, soudy, psychologové, advokáti, mediátoři, další obecně prospěšné společnosti – Člověk v tísni, DOMUS, Kotec, aj.

Tři pilíře, na kterých cochemská praxe stojí, *„je zvýšit rychlost od prvního kontaktu s rodiči až po vynesení rozhodnutí soudem; dohoda rodičů, aby si sami stanovili, jak chtějí nadále o dítě pečovat v jeho nejlepším zájmu; a v neposlední řadě posílit neformálnost celého řízení již zmíněnou interdisciplinární spoluprací.“*¹¹⁷

Zmíněná dohoda rodičů je přitom důležitá nejen pro péči dítěte, ale také pro jeho výživu. Rodiče si mohou v dohodě sjednat mimo zmíněnou péči také výši výživného dle svého uvážení – může se stát, že částka bude vyšší, ale i nižší, než by například mohl určit soud po zvážení všech hledisek a skutečností. Je pak na soudu, zda-li takovou dohodu schválí, tzn. zda ji shledá bez rozporu s nejlepším zájmem dítěte. Soud v tomto systému přebírá roli mentora a snaží se rodiče k dohodě usměrnit, vše v rámci nezávislosti, nepodjatosti a objektivnosti. Aby byla dohoda uzavřena, je nezbytné, aby zúčastněné orgány

¹¹⁷ BÁRTOVÁ, A. *Cochem*. In. Naděje právní vědy. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0742-2. Str. 17.

dostávaly navzájem identické a úplné informace. Například advokáty v Německu stát motivuje zvýšením základní sazby o polovinu, pokud rodiče dohodu uzavřou – nejde o výhru klienta, nýbrž o stále se opakující blaho dítěte. Hlavní roli tu přesto hrají rodiče a jejich ochota nebrat dítě jako prostředek vyjednávání, ale jako partnera, na kterého by spory rodičů měly mít co nejmenší dopad.

„Na základě provedeného odkazování soud dohodu rodičů podle shora uvedeného ustanovení schválil, když shledal, že je v souladu se zájmy nezletilých. K péči matky nebyly zjištěny žádné připomínky. Otec má další vyživovací povinnost, přispívá nezletilým nad rámec placeného výživného. Dohodnuté výživné odpovídá zákonným podmínkám dle ustanovení § 913 občanského zákoníku, tedy odůvodněným potřebám nezletilých a schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům rodiče.“¹¹⁸

Je důležité, aby soudy či jiné subjekty rodiče do dohody násilím nenutily, jde spíše o objektivní zhodnocení situace, vyřčení kladů a záporů uzavření dohody a autoritativního rozhodnutí soudu, zvážení možností a uvědomění si, že existuje možnost klidného řešení s co nejmenším dopadem na nezletilé. Rodiče by tyto body, apelaci, měli slyšet od všech subjektů zainteresovaných v celém procesu, v závěru pak od samotného soudce.

S cochemským systémem je spojováno stále více českých soudů – jako první začal tuto praxi aplikovat Okresní soud Nový Jičín, konkrétně pak opatrovnícký soudce Mgr. Vladimír Polák. Dalšími jsou například Okresní soud v Mostě a Okresní soud v Tachově.

¹¹⁸ Rozsudek Okresního soudu v Tachově ze dne 16. 5. 2019, č.j. 13 Nc 3042/2019-57.

9 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zanalyzovat hmotněprávní úpravu institutu vyživovací povinnosti rodičů k dětem a s tím spjaté dávky výživného, doplnit ji o judikaturu převážně Okresního soudu v Tachově, ale také nálezy Ústavního soudu, poukázat na problematická místa i na právní úpravu cizích států a poskytnou možné návrhy na změny právní úpravy do budoucna.

Průběžně jsem v jednotlivých kapitolách rozebírala vztah povinného rodiče a oprávněného dítěte, průběh vyživovací povinnosti od vzniku přes trvání, změnu a následný zánik. Rozsah a metody určování výživného jako hlavní téma této práce poukázaly na hlediska, s jakými se musí soud vypořádat, než by došlo ke stanovení výše výživného, a jakým způsobem – metodou by k tomu došlo. Komparace s cizími státy byla částečně tzv. oslím můstkem pro návrhy na změnu české právní úpravy do budoucna, částečně měla poukázat na odlišné možné způsoby úpravy vyživovací povinnosti.

Hlavní hypotézou této práce bylo, jestli soudy rozhodují v souladu s výkladem práva a celkově s právními normami. Jak bylo na několika rozsudečích soudů ukázáno, mnohdy se od toho „jak by to mělo být“ odchylují, a to kvůli zhodnocení všech důkazů a stanovisek. Pokud soud rozhodne, že je lepší stanovit rodiči výživné ve výši 500 Kč, což zcela nepochybně vydaje dítěte nepokryje, než aby stanovil výživné ve výši 2 000 Kč, což by již lépe odpovídalo zákonným parametrům, jen aby docílil zájmu rodiče a prohloubení jeho citu pro zodpovědnost k dítěti, je to bezpochyby dobře. Může se stát, že po čase bude chtít tentýž rodič přispívat vyšší částku, pokud se jeho situace stabilizuje. Pokud by na to soudy nebraly ohled, rodič by mohl v důsledku ztratit o plnění této dávky zájem, jelikož by na vyšší, zákonné, výživné nedosáhl. Soudy se tedy od právní úpravy mohou odchýlit, nicméně k tomu musí být vhodné okolnosti, které si soud musí náležitě odůvodnit. Je možné, že v případě odvolání by takováto odchylka nebyla přijata kladně a odvolací soud by rozsudek změnil.

Česká právní úprava je obsáhlá, uvádí mnoho parametrů a hledisek, které musí být zkoumány a zjištěny, než by mohlo být o výživném rozhodnuto. Přesto je zde stále spousta volného místa, které může být zaplněno dalšími instituty. Vhodná je inspirace jinými zeměmi, kde případné systému jsou již „zajeté“ a fungují. Příkladem může být Slovensko a nejnižší míra výživného.

Soudy se před stanovením výživného musí vypořádat také se schopnostmi, možnostmi a majetkovými poměry povinného rodiče a odůvodněnými potřebami

dítěte. V tomto spatřuji největší problém při určení rozsahu výživného, jelikož soudce musí najít cestu, jak uspokojit potřeby dítěte právě schopnostmi a možnostmi rodiče. Vzhledem k tomu, že každý případ je ojedinělý a vyžaduje individuální přístup, nelze vytvořit jakýsi návod, jak v které situaci rozhodnout. Z tohoto důvodu je metoda volného hodnocení soudu uspokojivá, nicméně nám nedává jistotu, jak bude o výživném rozhodnuto, avšak pouze orientační odhad, jak by rozhodnuto být mělo.

Vzhledem k tomu, že se zvyšujícím se věkem dítěte stoupají i jeho potřeby nejen s ohledem na školní docházku, rozhodně by se mělo výživné tomu úměrně zvyšovat. Je otázkou, jestli by soudy měly z úřední povinnosti zahajovat řízení o zvýšení výživného po určité době, nicméně i to by mohlo vést k jejich přetížení, stejně jako zavedení institutu minimální částky výživného (přestože by se v tomto případě jednalo o přetížení jednorázové) a pokud ano, jestli zahajovat i ta řízení, kde byla schválena dohoda rodičů. Myslím, že by bylo na místě, aby soudy po určité době situaci, kdy rozhodly autoritativně, znovu hodnotily, nicméně se lze bavit o stovkách případů ročně, což by mohlo z důvodu nedostatku času na rozhodování způsobit obtíže při zkoumání hledisek jak na straně povinného, tak na straně dítěte. To, že řízení o zvýšení výživného může být zahájeno na návrh je samo o sobě dostačující možností, aby v případě nízkého výživného rodič nebo také opatrovník soud „upozornil“ a navrhl jej zvýšit.

V případě, kdy soud schválil dohodu rodičů lze předpokládat, že jsou schopni spolu komunikovat natolik, aby i v otázce zvýšení výživného byli schopni se sami mimo soud domluvit, či aby soudu navrhli schválení dohody nové. Nevidím proto důvod, proč by případně měla být ex offio opětovně přezkoumána i tato rozhodnutí.

K otázce, zda-li by mělo být výživné stanoveno na základě propočtů či jiných závazných tabulek říkám, že nikoli. Jak je uvedeno, metoda volného hodnocení soudů dává největší rozpětí, v jakém se jen soud může pohybovat, jak může reagovat na vzniklé situace, jak může zohlednit jednotlivá hlediska. Pokud by zde byl nastaven systém, který by při rozhodování nedovolil téměř žádné odchýlení, nemyslím, že by bylo dosaženo takové míry spravedlnosti, jakou můžeme získat dnes. Samozřejmě, jak je zmíněno, nelze počítat s vysokým stupněm právní jistoty. Tento systém by nicméně měl být doplněn o instituty jako ohlašovací povinnost, aby se předešlo tomu, že by nebyl naplněn nejlepší zájem dítěte a jeho

odůvodněné potřeby jen z toho důvodu, že by se soud o nevalné situaci dítěte nedozvěděl.

10 Cizojazyčné resumé

This diploma thesis deals with the determination of maintenance. It also deals with the parent's maintenance obligation to the child, examining its origin, course, change and extinction. It states what aspects the court must examine before deciding on the maintenance, both by the obliged parent and by the entitled child. Last but not least, it points to possible changes inspired by foreign countries in the future.

The main chapter deals with the extend and methods by which maintenance is established. It examines what aspects are required by law and what the court must unconditionally follow. However, it also mentions the situations in which parents may find themselves unable to fulfill their maintenance obligations.

Last but not least, it lists possible ways of completing the legal order for the future.

The result of this thesis is that the courts adhere to the assumptions given by law, but also respond to isolated situations. In the event that one of the parents does not have the means to pay maintenance, its set to a low extent only as a motivation for his/her.

11 Seznam použité literatury a jiných pramenů

Odborná literatura

ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., JURÁŠ, M. a kolektiv: *Aktuální problémy rodinněprávním regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-74-8.

HENDRYCH D. a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7502-196-0.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2706-1.

NOVÁ H., TĚŽKÁ O. *Vyživovací povinnost*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1995. ISBN 80-85647-84-2.

RADVANOVÁ S., ZUKLÍNOVÁ M. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.

FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-573-1.

SVOBODA, K. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rektifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-512-2.

ŠMÍD O., VACOVÁ R. a kolektiv. *Výživné*. Praha: Leges, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-7502-196-0.

HOLUB, M. NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy související*. 4. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2000. ISBN 80-7201-209-6.

RADVANOVÁ, S. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7.

ŠÍNOVÁ, R. WESTPHALOVÁ, L. KRÁLÍČKOVÁ, Z. a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges s.r.o., 2016. ISBN 978-80-7502-179-3.

Zákony

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime, ve znění pozdějších předpisů

Zákoně č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovati výživu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 36/2005 Z.z., o rodine, ve znění pozdějších předpisů

Zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Švýcarský občanský zákoník z roku 1907

Německý občanský zákoník z roku 1896, ve znění pozdějších předpisů

Švýcarský občanský zákoník z roku 1907, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 946/1811 Sb., obecný občanský zákoník z roku 1811, ve znění pozdějších předpisů

Komentáře

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*, 1. vydání, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. Str. 1276.

Internetové zdroje

Metodický materiál pro sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na děti [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010. Dostupné z:

<<http://files.adikia.cz/200000296-3d5d23da7b/Metodick%C3%BD%20pokyn%20na%20sjednocov%C3%A1n%C3%AD%20rozhodov%C3%A1n%C3%AD%20sod%C5%AF%20v%20ot%C3%A1zce%20v%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf>>

Analýza aktuálních otázek výživného [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2017. Dostupné z:

<https://www.justice.cz/documents/12681/724488/Anal%C3%BDza_V%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/93c70207-570a-4e7c-886a-0f7d208cc6fb>

Zürcher Kinderkosten-Tabelle vom 1. Januar 2020 [online]. Kanton Zürich.

Dostupné z: <https://ajb.zh.ch/internet/bildungsdirektion/ajb/de/beratung-familie-und-kinder/unterhalt/unterhaltsbedarf/_jcr_content/contentPar/downloadlist_1/downloadaditems/z_rcher_kinderkosten.spooler.download.1579507086781.pdf/kinderkosten_2020.pdf>

Alimente: Berechnung und Einforderung. Familienleben [online]. Dostupné z:

<<https://www.familienleben.ch/kind/alleinerziehend/berechnung-alimente-1956>>.

Výsledky šetření o nákladech na východu a výživu dětí [online]. Český statistický úřad. Publikováno dne 3. 12. 2004. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/na_nasich_strankach_najdete_novou_publicaci_naklady_na_vychovu_a_vyzivu_deti_v_roce_2003>.

Výdaje na pěstounskou péči dosáhly 3,8 miliard [online]. Český statistický úřad. Publikováno dne 15. 11. 2019. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vydaje-na-pestounskou-peci-dosahly-38-miliard>>. *Sňatky a rozvody* [online]. Český statistický úřad. Publikováno dne 25. 6. 2019. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>>.

Úmluvy

Úmluva o právech dítěte

Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Články

BÁRTOVÁ, A. *Cochem*. In: Naděje právní vědy. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0742-2.

BÁRTOVÁ, A., *Vymezení rozsahu a způsobu určování výživného na nezletilé děti*. In: Naděje právní vědy. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0798-9.

BUREŠOVÁ, K., *Nejlepší zájem dítěte jako hodnota v právu a morálce*. In: Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0762-0.

Judikatura

Ústavní soud

I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005

I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014

IV. ÚS 1181/2007 ze dne 20. 2. 2007

II. ÚS 586/06 ze dne 20. 2. 2007

II. ÚS 1945/08 ze dne 2. 4. 2009

Pl. ÚS 23/02 ze dne 30. 6. 2004

Pl. ÚS 15/09 ze dne 8. 7. 2010

I. ÚS 3226/16 ze dne 29. 6. 2017

I. ÚS 4239/2012 ze dne 10. 6. 2013

III. ÚS 1303/2011 ze dne 16. 6. 2011

Pl. ÚS 31/96 ze dne 9. 4. 1997

IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015

III. ÚS 2324/17 ze dne 18. 4. 2018

II. ÚS 363/03 ze dne 20. 1. 2005

Nejvyšší soud

30 Cdo 2128/2003 ze dne 22. 4. 2004

33 Cdo 1843/2008 ze dne 11. 12. 2008

5 Cz 19/67 ze dne 6. května 1967

1 Cz 42/68 ze dne 14. 10. 1968

Usnesení sp.zn. 21 Cdo 3890/2015 ze dne 16. 6. 2016

Okresní soud v Tachově

13 P 167/2015 ze dne 17. 8. 2016

13 P 104/2010 – 283 ze dne 11. 1. 2016

13 P 73/2017-176 ze dne 13. 12. 2018

13 P 113/2018-72 ze dne 19. 3. 2019

13 Nc 3042/2019-57 ze dne 16. 5. 2019

13 P 260/2014 ze dne 18. 1. 2016

13 P 1/2013 – 291 ze dne 12. 6. 2018

13 P 25/2011-73 ze dne 21. 2. 2019

13 P 36/2012-450 ze dne 15. 7. 2016

13 P 81/2015-261 ze dne 15. 5. 2018

13 P 66/2000-119 ze dne 8. 7. 2016

13 P 78/2012 – 270 ze dne 21. 3. 2018

13 P 108/2010-322 ze dne 14. 11. 2017

13 P 71/2007-138 ze dne 20. 6. 2019

13 P 49/2018-62 ze dne 10. 7. 2018

13 P 2/2015-29 ze dne 13. 6. 2017

13 P 91/2017-165 ze dne 28. 6. 2018

13 P 108/2016-183 ze dne 4. 11. 2016

Další soudy

Evropský soud pro lidská práva sp.zn. 77818/12 ze dne 10. 2. 2015, ve věci
Penchevi vs Bulharsko

Okresní soud v Ústí nad Labem č.j. 17 P 14/2000-177 ze dne 21. 2. 2008

Okresní soud Praha – západ č.j. 3 C 198/2008-112 ze dne 29.7. 2009

Krajský soud v Praze č.j. 25 Co 471/2009-157 ze dne 2. 12. 2009

Městský soud v Praze sp.zn. 6 Co 676/67 ze dne 10. 1. 1968

Studie

ZAHOŘÁKOVÁ, R., POHL, M., OBRAČAJOVÁ, B. *Výživné a zálohové výživné ve vybraných evropských státech*. Parlamentní institut, studie 5.358, 2015. Str. 8.

Studie Českého statistického úřadu z roku 2003. *Náklady na výchovu a výživu dětí*. [online] Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/naklady-na-vychovu-a-vyzivu-deti-2003-n-a6vxfndnb0>>.

12 Přílohy

Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v opatrovnických věcech k roku 2018 (vyjmuta část péče o nezletilé – výživa)

	1180	0210	2029	4220	7471	4979	8690	9054	47616
c) Výživa (§ 910 a násled. NOZ)									
První rozhodnutí									
Povinnost platit výživné stanovena									
541 - matka	210	300	120	231	386	231	519	410	2407
542 - otec	1560	2088	1077	1612	2845	1645	3260	3548	17635
861 - oběma rodičům - zvlášť matka	80	131	69	121	216	124	286	217	1244
862 - oběma rodičům - zvlášť otec	79	130	68	122	221	130	283	217	1250
544 - jiné fyzické osobě než rodiči	3	0	1	0	2	2	1	1	10
545 - jiný výsledek	288	227	160	301	661	470	546	1016	3665
Pro případ rozvodu povinnost platit výživné stanovena									
546 - matka	109	205	69	114	143	188	337	236	1403
547 - otec	1085	1630	676	913	1405	1257	2272	1908	11148
863 - oběma rodičům - zvlášť matka	61	131	58	84	113	115	241	144	947

Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v opatrovnických věcech Okresní soudy - počet věcí (spisů)

Datum: 25.02.19
Čas: 17:56

	Praha	Stř	JČ	ZČ	sč	vč	JM	SM	ČR
864 - oběma rodičům - zvlášť otec	82	129	59	85	114	123	244	143	960
549 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	2	0	1	0	0	1	0	4
550 - jiný výsledek	135	109	83	115	175	228	227	336	1408
Dejší rozhodnutí (změna výše výživného)									
Povinnost platit výživné zvýšena									
551 - matka	32	72	52	60	93	84	120	111	642
552 - otec	408	924	630	778	1374	1031	1311	1591	8047
865 - oběma rodičům - zvlášť matka	0	9	7	15	16	7	14	19	87
866 - oběma rodičům - zvlášť otec	0	11	5	11	17	7	15	18	83
554 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Povinnost platit výživné snížena									
555 - matka	7	13	13	14	17	19	26	31	140
556 - otec	80	123	63	86	110	113	146	148	867
867 - oběma rodičům - zvlášť matka	1	1	0	2	0	0	1	0	5
868 - oběma rodičům - zvlášť otec	0	2	0	3	0	0	1	0	6
558 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	0	0	0	1	0	1	0	2
Povinnost platit výživné stanovena									
559 - matka	127	361	159	264	493	306	377	401	2486
560 - otec	93	311	126	264	427	259	331	407	2218
869 - oběma rodičům - zvlášť matka	23	62	78	134	232	89	88	172	876
870 - oběma rodičům - zvlášť otec	24	60	75	132	229	89	85	168	860
582 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	1	0	1	3	1	0	7	13
Výživovací pomůckou zprůchována									
563 - matka	10	90	15	80	153	110	75	154	696
564 - otec	5	66	10	82	94	63	50	289	680
565 - oba rodiče	0	45	11	62	131	47	17	30	343
566 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	0	0	2	2	0	5	1	10
Povinnost platit výživné ponechána v došedavní výši									
567 - matka	14	14	4	21	39	41	24	27	184
568 - otec	106	82	30	80	206	81	140	235	968
871 - oběma rodičům - zvlášť matka	0	2	0	2	8	2	3	5	22
872 - oběma rodičům - zvlášť otec	0	0	1	2	7	3	3	5	23
570 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	0	1	2	4	1	1	3	12
Povinnost platit zálohu na výživné splatné v budoucnu stanovena (§ 918 NOZ)									
571 - matka	0	0	0	0	0	0	0	0	0
572 - otec	0	1	0	1	0	0	0	1	4
873 - oběma rodičům - zvlášť matka	0	0	0	0	0	0	0	0	0
874 - oběma rodičům - zvlášť otec	0	0	0	0	0	0	0	0	0
574 - jiné fyzické osobě než rodiči	0	0	0	0	0	0	0	0	0
580 - jiný výsledek	302	435	281	518	704	560	665	1387	4882
Celkem podskupina	4904	7771	4004	6331	10643	7427	11753	13367	66220
d) Styk (§ 867 a násled. NOZ)									

Přehled o rozhodování o výši výživného

Přehled o rozhodování o výši výživného

počet rozhod	prům. výše celkem výživného v Kč	počet výživ. povinností	5 - 10 let					15 - 18 let						
			prům. výše výživného v Kč	% pro- centu průběhu výživného prům.	počet rozhod výživného prům.	prům. výše výživného v Kč	% pro- centu průběhu výživného prům.	počet rozhod výživného prům.	prům. výše výživného v Kč	% pro- centu průběhu výživného prům.	počet rozhod výživného prům.			
												prům. výše výživného v Kč	% pro- centu průběhu výživného prům.	počet rozhod výživného prům.
22112	22520,32	147	2121,03	16,74	233,02	3457,70	15,29	20013	3877,06	16,02	17828	4031,32	18,72	7338
13237	13239,32	6,11	2801,12	16,74	218,81	2915,52	13,19	17524	3815,03	16,02	8528	3843,36	18,72	5842
24982	15724,08	1,70	16827,91	11,06	1732	1807,78	10,02	1853	1807,92	11,45	1408	2197,94	13,59	1142
17295	27283,28	1432	2731,11	16,52	20445	2827,79	13,48	15835	2802,53	14,13	8355	4341,22	18,20	4594
9	0	0	9	0	22	700	0	8	0	0	0	0	0	2
10	0	0	10	0	22	700	0	8	0	0	0	0	0	2
11920	0	0	3371,55	9	4723	3675,94	0	2913	3076,08	0	2086	4204,89	0	1318
14023	0	0	1343,14	0	194	1125,66	0	453	2108,02	0	601	2450,70	0	520
11736	0	0	3821,07	0	453	2879,27	0	623	4207,02	0	414	4964,12	0	2847
4	0	0	1088,62	0	3	402,50	0	4	0	0	0	0	0	0
14421	23842,40	1,16	1221,02	14,25	2280	2841,92	10,06	9623	2816,10	15,59	10110	5322,84	18,06	10432
8482	23842,40	0,20	2415,28	14,25	1448	2885,82	18,06	6222	3248,80	18,59	6864	3892,85	18,06	7426
632	16541,52	1,37	1448,51	13,33	60	5710,85	13,42	436	2111,72	13,38	312	2722,47	10,17	590
7000	24207,72	1,35	2820,25	14,25	1583	3188,72	10,16	5000	2481,72	13,61	6108	4024,98	16,76	6304
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
988	0	0	2115,77	0	109	2294,59	0	421	2787,27	0	318	2784,63	0	323
328	0	0	1713,04	0	23	919,03	0	82	918,75	0	56	1017,05	0	44
830	0	0	2354,79	0	140	2302,70	0	379	3069,76	0	349	3021,25	0	285
0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	500	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
4582	0	0	591,82	0	1340	1430,24	0	2029	1463,63	0	2184	1810,78	0	2224
2478	0	0	772,28	0	1946	1102,68	0	1512	1341,78	0	1026	1078,23	0	1034
2295	0	0	1491,67	0	402	2008,16	0	778	2103,32	0	775	2400,02	0	775
13	0	0	842,71	0	14	1440	0	10	0	0	0	0	0	2
1130	0	2	1309,25	0	424	1778,06	0	948	2111,12	0	885	2173,42	0	684
-182	0	0	435,42	0	82	783,33	0	130	1112	0	150	1193,51	0	178
687	0	0	1507,26	0	380	1820,25	0	875	2212,75	0	774	2284,92	0	608
92	0	0	1080	0	10	1500	0	2	2120	0	10	300	0	2
4	0	0	2000	0	3	1500	0	3	0	0	0	0	0	3
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	2000	0	3	1500	0	3	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38887	26390,70	1,70	2605,24	6,20	28720	3188,84	4,50	29846	3338,40	4,96	27295	3448,17	5,26	16400
3033	16323,40	0	1804,01	11,71	888	1918,50	10,60	1154	1888,78	12,52	885	2304,34	14,04	830
23431	26420,47	0	2724,47	16,27	18065	3428,69	13,63	18823	3741,13	15,00	7377	4157,57	17,36	4914